

VG

Metoderapport SKUP 2019

NR. 296 SØNDAG 27. OKTOBER 2019 UKE 43 KR. 40,00 Dørsalg kr. 40,00

HER BOR EN GUTT PÅ 16 ÅR **ISOLERT**

Barnevernet: - Uverdig og uforsvarlig

MÅ SOVE
PÅ LUFT-
MADRASS

HAR
INGEN
MØBLER

BARNA SOM BOR ISOLERT

Marie Golimo Kingsrød og Yasmin Sfrintzeris

INNHold

1 Innledning	1
2 Hvordan kom arbeidet i gang?	1
3 Metode	2
3.1 Innledende research	2
3.2 Mer enn bare <i>enetiltak</i>	2
3.3 Første innsyn hos Bufetat.....	2
3.4. Første hypoteser	3
3.5 Hvem er barna?	3
3.6 Å finne ungdommene som kunne snakke.....	4
3.7 Innsyn i ungdommene klientmapper	4
3.8 Nye innsynsrunder hos Bufetat	5
3.9 Kartlegge aktørene.....	5
3.10 Hypotesene spisses.....	6
Hovedhypotesen	6
Hypotese 2: Profitt	6
Hypotese 3: En betydelig økning	6
3.11 Kontakt med 422 norske kommuner.....	7
3.12 En uformell innsynsbegjæring	7
3.13 Kommunenøkkelene	7
3.14 Kommuneinnsynet: Strukturering og oppfølging	8
3.15 Innsideinformasjon som førte til avsløring	8
3.16 Interkommunale barneverntjenester og kommunale arkiv	8
3.17 E-post-sporing	9
3.18 Anskaffelsesprotokollene	9
3.19 Inkonsekvent sladding.....	10
3.20 Einnsyn	10
3.21 Daglig logg	10
3.22 Innsyn i regnskaper hos private aktører	11
3.23 Gutten på luftmadrassen	11
3.24 Dokumentasjon	11
3.25 Etske problemstillinger.....	11
3.26 Får ikke barna nødvendig helsehjelp?.....	12
3.27 Ny kartlegging: Barna som ikke får nødvendig helsehjelp.....	12
3.28. Skatteparadis.....	12
3.29 Enkeltkjøpene.....	13
4 Etikk	13
4.1 Ti sårbare ungdommer	13
4.2 Kontakten med Karoline	14
5 Spesielle erfaringer og motstand	15
5.1. Dokumenter som manglet.....	15
5.2 Verdien av å bruke tid på barna som sjelden blir hørt	15
5.3 Kontakten med Bufetat.....	15
5.4 Bufetat ba om møter med VG	15
5.5 Forsøk på å så tvil ved Karoline.....	15

6 Organisering av arbeidet	16
7 Dette er nytt	16
8 Konsekvenser	16

INNSENDERE

Marie Golimo Kingsrød, marie.golimo.kingsrod@vg.no - 97032340

Yasmin Sfrintzeris, yasmin.sfrintzeris@vg.no - 45854282

Takk til:

Synnøve Åsebø, Svein Kjølberg, Jørgen Braastad, Mona Grivi Norman, Tom Byermoen, Lars Håkon Grønning, Markus Tobiassen og Gøran Bolin.

Publisert:

Fra 5. oktober. Arbeidet fortsetter inn i 2020.

Kontaktperson:

VG ved Yasmin Sfrintzeris,
Pb. 1185 Sentrum, 0171 Oslo

Redaksjon:

Verdens Gang
Pb. 1185 Sentrum, 0107 Oslo

Saker:

Barna som bor isolert:

<https://www.vg.no/spesial/2019/barna-som-bor-isolert/>

Tjener millioner på barn som bor isolert:

<https://www.vg.no/spesial/2019/enetiltak-millionene/>

Gutten på luftmadrassen:

<https://www.vg.no/spesial/2019/luftmadrassen/>

1 INNLEDNING

I et rom uten møbler, ligger en luftmadrass på gulvet. I lange perioder har dette vært sengen til en 16 år gammel gutt med behov for omfattende helsehjelp. Gutten bor isolert i en privat barnevernsinstitusjon.

At barn bor isolert med voksne ansatte, enten alene i en institusjon, eller i et såkalt *enetiltak*, regnes som et av de mest inngripende og kostbare tiltakene i barnevernet.

Barnevernsmyndighetens budskap har vært tydelig: Enetiltak skal brukes så sjelden som mulig, og vare i så kort tid som mulig.

Likevel hadde de ikke svar da VG spurte om hvor mange barn som har bodd i enetiltak de siste fem årene. De kunne heller ikke svare på hvor lenge barna har bodd slik.

Praksisen med at barn bor isolert har fått sterk kritikk. Etter at en jente rømte fra et enetiltak og drepte en annen ungdom på Sørlandssenteret i juli 2017, uttalte myndighetene at bruken av slike tiltak skulle strammes inn.

Gjennom et omfattende innsynsarbeid til alle norske kommuner, systematisk kildearbeid og innsyn i interne dokumenter fra barnevernet, har VG avdekket at det motsatte har skjedd.

2 HVORDAN KOM ARBEIDET I GANG?

Marie og Yasmin hadde sett på bruken av isolasjon i Norge på hver sin kant. Begge hadde gjort noe innledende research om temaet. Vi ville i utgangspunktet undersøke bruken av bruken av isolasjon i norske fengsler og varetekt – et område hvor norske myndigheter tidligere har fått kritikk.

For å forstå mer av lovverket på området, avtalte vi et møte med en advokat med isolasjon som fagfelt. Fem minutter ut i samtalen fortalte han om isolasjon i barnevernet, såkalte «motivasjonsturer», hvor barn blir tatt ut av fellesskapet, ofte mot sin vilje, for å gå lange turer ute – og mangelen på kartlegging og regulering av barn som bor isolert. Dette var nytt for oss.

Isolasjon er strengt regulert i fengselsvesenet og psykiatrien. Finnes virkelig ikke tilsvarende lover for barnevern?

Vi hadde lest historiene om [«Jenta på broa»](#) og [«Glassjenta»](#). Men vi ønsket å kartlegge hele omfanget av barn som bor isolert i barnevernet.

Hva vil det si å være isolert i barnevernet?

Hvor mange barn bor isolert?

Hvem er barna – og hvorfor de må bo slik?

3 METODE

3.1 Innledende research

Etter samtalen med advokaten satt vi med flere spørsmål enn svar: Hvem er barna som bor isolert fra andre barn og med kun ansatte? Hvordan reguleres dette i loven? Hva slags tiltak er dette egentlig? Og hvordan påvirker det barna å bo isolert fra jevnaldrende?

Sivilombudsmannen fører tilsyn med barnevernsinstitusjoner. Tilsynsrapportene ligger på ombudets nettsider. Vi startet arbeidet med å gå gjennom disse rapportene, for å forstå hvordan isolasjon i barnevernet fungerer. Vi leste lover, forskrifter, leserinnlegg og reportasjer.

Ordet «enetiltak» dukket stadig opp.

Flere artikler og leserinnlegg advarte om bruken av enetiltak. Men vi klarte ikke å finne noen klar definisjon på hva dette var.

3.2 Mer enn bare enetiltak

Vi kontaktet flere eksperter på barnevern, som kunne gi oss klarhet i hva et enetiltak er. Men mens Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) snakket om *enetiltak*, brukte andre kilder flere ulike begreper: *Skjerming*, *motivasjonsturer* og *barn som bor alene på institusjon med plass til flere*.

Vi snakket med flere Fylkesmenn, barnevernledere, forskere, jurister og professorer innen barnevern. Etter hvert skjønnte vi at tiltakene der barn bor isolert, blir omtalt på en rekke forskjellige måter – noen var mer uformelle enn andre.

Et spørsmål meldte seg tidlig: *Hvis barna som bor isolert, blir omtalt med så mange forskjellige begreper, hvordan kan myndighetene da ha oversikt over omfanget?*

Fagpersonene vi snakket med, mente slike tiltak ikke var positive for barnas utvikling. De fortalte at den knappe forskningen gjort på området, viste at enetiltak har en negativ effekt. Barna var ensomme, følte seg isolerte og overvåket.

3.3 Første innsyn hos Bufetat

På dette tidspunktet virket *enetiltakene* som det mest håndfaste å ettergå. Vi forsto at enetiltakene kan være svært ulike. Noen barn bor i boligområder, går på skolen og har fritidsaktiviteter. Andre kunne bo langt fra nærmeste nabo og ikke gå på skolen. Men felles for alle barna var at de bodde isolert fra andre barn, kun med voksne ansatte.

Vi ba Bufetats fem regioner om innsyn i følgende opplysninger om enetiltak de siste fem årene:

- **Antallet barn i enetiltak i 2014, 2015, 2016, 2017 og 2018.**
- **Pris for hvert enkelt tiltak, og hvilken aktør summen ble utbetalt til.**
- **Oppholdstid for hver av barna på enetiltak.**

Bufetat opplyste at etaten kun hadde tall på antallet barn i enetiltak i 2017 og 2018 – og det hver aktør fikk utbetalt for alle enetiltakene samlet per år. Etaten hadde ikke opplysninger om hvor lenge barna hadde bodd isolert, eller hvor mange barn som bodde på enetiltak i de resterende årene: 2014, 2015 og 2016.

I avslaget oppga Bufetat at registreringen av enetiltak var gjort på en annen og mindre strukturert måte før 2017. Likevel ga tallmaterialet fra Bufetat oss noen interessante svar.

- Antall barn som bodde i enetiltak, hadde økt fra 2017 til 2018.
- Enetiltakene var nesten utelukkende hos private aktører.

Men uten tall fra tidligere år, og opplysninger om oppholdstid, var det ikke mulig å si om dette var en tendens – eller bare en tilfeldighet fra ett år til et annet..

Vi klaget i flere runder for å innsyn. Etaten avslo og hevdet at det ville være for tidkrevende å hente ut informasjonen VG spurte om – det eksisterte ingen oversikt.

I klagen argumenterte vi også for at det forelå tungtveiende grunner til å gi innsyn i avtaler som det offentlige inngår med private, spesielt i denne prisklassen. Å ta vare på ett barn i enetiltak koster i gjennomsnitt 18.700 kroner i døgnet. Det tilsvarer en gjennomsnittlig årspris på 6,8 millioner kroner.

Vi argumenterte også for at innsynsretten ikke skal bli skadelidende som følge av en lite effektiv oppbevaring av saksdokumenter før 2017.

Dersom det hadde vært en kraftig økning av antall barn i enetiltak, var det grunn til å tro at det hadde påvirket etatens økonomi. Likevel hadde ikke Bufetat noe svar å gi oss.

Etaten visste ikke selv hvor mange barn som hadde bodd i enetiltak før 2017. Dermed ante de heller ikke om det hadde vært en økning fra tidligere år.

Hvordan kunne barnevernsmyndighetene ikke ha oversikt over et så dyrt og inngripende tiltak?

3.4. Første hypoteser

På dette tidspunktet formulerte vi våre første hypoteser:

1. *Bufetat, den ansvarlige myndigheten, har ikke oversikt over hvor mange barn som har bodd isolert de siste fem årene.*
2. *Bufetat vet ikke hvor lenge barna har bodd isolert.*
3. *Bufetat kan ikke opplyse om hvor mye disse tiltakene har kostet.*

3.5 Hvem er barna?

Vi forsto at vi ikke ville få innsyn i opplysningene vi hadde bedt om. Samtidig hadde en rekke fagpersoner fortalt oss hvordan barn bor isolert fra andre barn – uten å kunne belegge dette med tall eller fakta.

Men hva kunne barna som bor isolert, selv fortelle oss?

Det var vesentlig at de sårbare barna, som står i dette, måtte få en tydelig stemme i reportasjene. Vi ville at barna skulle snakke om sine faktiske erfaringer, i stedet for eksperter eller politikere som snakket på deres vegne. *Kunne barnas historier hjelpe oss også tidligere i prosessen – allerede da vi gjorde research på et strukturelt nivå?*

3.6 Å finne ungdommene som kunne snakke

Vi meldte oss inn i Facebook-grupper og andre fellesskap på sosiale medier som omhandlet barnevern. For å komme i kontakt med relevante kilder, brukte vi søkefunksjonene i disse gruppene for å søke på nøkkelord som «*isolert*», «*skjermet*», og «*enetiltak*», slik at vi kunne se tidligere innlegg som var blitt skrevet.

Vi hadde også samtaler med administratorene og andre nøkkelpersoner i gruppene: *Kjente de til noen historier om ungdommer som hadde bodd isolert?*

Det var på denne måten vi til slutt, gjennom jentas foreldre, kom i kontakt med *Karoline*, som vi kommer tilbake til senere.

Det kan ikke understrekes nok at ungdommene vi ønsket å komme i kontakt med, var svært sårbare. Hvis Norges største mediehus skulle kontakte dem, måtte ikke det skje gjennom en melding på Facebook, men gjennom ungdommens advokat eller omsorgspersoner. Vi måtte vurdere grundig om det var riktig å ta kontakt.

Følgende retningslinjer ble lagt til grunn i arbeidet med å kontakte ungdommene:

- Av hensyn til ungdommen skulle vedkommende helst ikke bo isolert nå, slik at hun/han kunne snakke om erfaringene i retrospekt. Samtidig ønsket vi så ferske erfaringer som mulig, og ville unngå flere år gamle saker.
- Ungdommen måtte helst være 18 år, eller så nær myndig alder som mulig. Likevel måtte vi være åpne for at også ungdom under 18 år, med en høy refleksjonsevne, ikke skulle fratas muligheten til å ha en stemme – og kunne ha en verdi for saken og research-en.

Vi tok også kontakt med flere foreninger og andre som jobber med barnevern. Blant dem var kunnskapssenteret Forandringsfabrikken, som samler og systematiserer barn og ungdoms erfaringer med hjelpesystemer og skole. Senteret har skrevet flere rapporter om barn og ungdommers møte med barnevernet.

Etter flere samtaler sa Forandringsfabrikken ja til å hjelpe oss med å finne ungdommer som hadde bodd isolert.

Vinteren 2019 hadde vi totalt kontakt med ti ungdommer, hvorav åtte var tilknyttet Forandringsfabrikken. Alle hadde et stort ønske om å dele sin historie og å fortelle. Vi visste ennå ikke om eller hvordan vi skulle bruke deres historier i VG, men vi anså det som verdifullt å få informasjon fra ungdommene – og at de kunne hjelpe oss videre.

3.7 Innsyn i ungdommene klientmapper

I løpet av vinter- og vårmånedene 2019 begynte vi å intervjuer de ti ungdommene. De måtte få tillit til oss, slik at de kunne gi oss en dypere innsikt i hvordan denne boformen oppleves for en ungdom. Etter flere samtaler, og hyppig dialog på sms, ga åtte av ungdommene tillatelse til at vi kunne lese deres såkalte *barnevernsmapper* – der alle dokumentene fra deres tid i barnevernet skal ligge. De skrev under på samtykkeerklæringer for at vi kunne hente ut mappene, eller hentet dem ut selv og leverte dem til oss.

Etter flere måneder med venting og purringer fikk vi innsyn i åtte av ungdommenes dokumenter i barnevernet. Etter å ha lest tusenvis av sider, fikk vi et tydelig bilde av hvordan og hvorfor barn bor isolert, hvordan dette ble bestemt og hvilke dokumenter vi kunne finne i en barnevernssak.

3.8 Nye innsynsrunder hos Bufetat

Vintermånedene 2019 sendte vi flere innsynsbegjæringer til Bufetats regioner. Alle med det samme, tydelige målet: Å få svar på hvor mange barn bor og har bodd isolert, hvor mye har det kostet offentligheten og hvor lenge barna har bodd slik.

Gjennom samtaler med de ti ungdommene og innsyn i dokumentene til åtte av dem, fikk vi stadig mer innsikt i tematikken.

Dokumentene bekreftet at flere barn som bor isolert fra andre barn, ikke nødvendigvis bor på enetiltak. I mappene til ungdommer som hadde bodd isolert i årevis, sto det ofte ingenting om at de hadde bodd i et enetiltak. I stedet kunne det stå at de «bodde uten andre ungdommer» over tid, uten at det var definert som et enetiltak. Vi klarte å ettergå nærmest alt ungdommene fortalte oss gjennom dagloggene som ble skrevet om dem i tiden på institusjon og referater fra samtaler mellom dem og barnevernet. Av papirene kunne det fremgå de hadde bodd på institusjoner som egentlig hadde plass til flere barn.

På sine [nettsider](#) har Bufetat en oversikt over alle institusjoner og hvor mange barn det er plass til på hver enkelt institusjon.

I våre nye innsynsbegjæringer til Bufetat spurte vi derfor ikke bare hvor mange barn som har bodd på enetiltak, men også hvor mange barn som har bodd isolert uten at det er blitt registrert som et enetiltak og hvor mange barn som har bodd isolert på institusjon med plass til flere. Vi ba fremdeles om oppholdstid, og prislapp.

Mens vi forsøkte å søke om innsyn hos Bufetat og følge en formell klageprosess, inviterte Bufetat oss til møter. Men resultatet var det samme: Bufetat hadde ikke opplysningene vi spurte om.

3.9 Kartlegge aktørene

Gjennom den første innsynsbegjæringen vi hadde sendt Bufetat-regionen, så vi fort hvilke private barnevernsaktører som i 2017 og 2018 var størst på enetiltak, både i antall barn og omsetning.

Enkelte aktører hadde kun ett barn på enetiltak i en kortere eller lengre periode. Andre aktører hadde til enhver tid et tosifret antall barn. Vi så fort hvor mye dette kostet, og forskjellene i pris per barn.

Vi kjente nå til hvilke av de private aktørene som hadde barn i enetiltak. Dermed kunne vi be om innsyn i regnskapene fra Brønnøysundregistrene for alle private selskap som Bufetat har kjøpt enetiltak av.

Flere av de største aktørene som driver enetiltak, har flere datterselskap som også selger enetiltak. De siste årene har de i tillegg kjøpt opp flere mindre selskaper. De største blir stadig større – og tjener stadig mer. Vi gikk nøye gjennom regnskapene og årsrapportene, og skjønnte at de største aktørene som driver enetiltak, tjener millioner av kroner på salg av ulike private barnevernstjenester.

Likevel var det vanskelig å se sammenhengen mellom salg av enetiltak og omsetning hos de de største aktørene – eller hvor mye de største aktørene tjente på enetiltakene. Hos de små og mellomstore aktørene kunne vi se hvor stor del av omsetningen enetiltak(ene) utgjorde per år.

3.10 Hypotesene spisses

24. april fant vi det nødvendig å spisse hypotesene våre. Vi ønsket å begrense antallet hypoteser til spesifikke temaer:

Hovedhypotesen

Staten og kommunen betaler private aktører dyrt for at norske barnevernsbarn skal bo isolert. Ingen vet hvor ofte det skjer, eller over hvor lang tid.

- 1a) xx barn bor isolert i såkalte enetiltak.
- 1b) xx antall barn bor alene på institusjon, uten at det registreres som enetiltak.

Målet var å avdekke hvor mange barn som har bodd isolert, uavhengig av hva det kalles.

Vi ble gjentatte ganger fortalt at enetiltak kun skulle brukes i korte perioder, og kun når det er strengt nødvendig. Men det ungdommene fortalte oss, og informasjonen vi fant i deres dokumenter, stemte ikke overens med dette.

I en av ungdommenes mapper kom det frem at hun bodde isolert i tre år, i tre forskjellige institusjoner. Vi slet med å finne vurderingene bak hvorfor dette var strengt nødvendig – og hvorfor tiltakene ble videreført. Det ble til [saken om Camilla \(19\)](#), som mente hun ble syk av å bo isolert.

Dette gikk igjen hos flere av ungdommene. Det var vanskelig å finne vurderingene bak at ungdommene skulle bo isolert fra andre barn - og ungdommene selv sa gjentatte ganger ifra om at de følte seg sykere av å bo isolert fra andre ungdommer.

Hypotese 2: Profitt

Vi merket oss at jurister, tilsynsmyndigheter, fagpersoner og forskere var bekymret over at de private aktørene, som tjener penger på barna, også er med på å avgjøre at barn skal bo isolert. Ungdommene vi hadde kontakt med beskrev et lignende bilde. Vi fikk høre beskrivelser som at «barnevernet bryr seg mer om hva aktøren sier enn hva jeg sier».

Vi hadde et tilstrekkelig antall enkelthistorier til å kunne underbygge hypotesen. Men for å kunne *dokumentere* den, gjennomførte vi en ny innsynsrunde og en omfattende gjennomgang av dokumenter, beskrevet i pkt.4.19.

Private aktører kan påvirke avgjørelsen om at barn skal bo isolert og hvor lenge, og slik øke profitten. Til tross for at barn har en lovfestet rett til å bli hørt, har aktørenes oppfatning mer å si enn barna selv.

Hypotese 3: En betydelig økning

Et tiltak som jurister mener kan være i strid med loven, er blitt millionbutikk, ved at bruken av enetiltak har økt betydelig på kort tid.

Etter en rekke samtaler med eksperter på barnevern, var vi rimelig sikre på at antallet barn som bor i enetiltak, hadde økt. Men ingen kunne gi oss konkrete tall. Vi trodde heller ikke at ansvarlige myndigheter hadde disse tallene.

Men hvordan skulle vi gå frem for å finne ut av dette når ansvarlige myndigheter ikke fører oversikt?

3.11 Kontakt med 422 norske kommuner

I månedsskiftet april/mai følte vi at vi sto fast. De ansvarlige myndighetene kunne ikke gi oss tilstrekkelig informasjon om barna som bor isolert. Fagpersoner, Fylkesmennene eller Sivilombudsmannen visste heller ikke. Ungdommene vi hadde dialog med, kunne bare gi oss innsikt i enkeltsaker.

I jakten på informasjon starter vi ofte på toppen og forventer at de øverste ansvarlige skal kunne gi svarene vi ønsker. Men det var ikke tilfelle her.

Hvilke andre instanser kan ha informasjonen vi spør om?

Barneverntjenesten er kommunal, og kommunen har ansvaret for hvert enkelt barn. I mai sendte vi e-poster til alle landets kommuner.

Målet var fortsatt å avdekke hvor mange barn som har bodd isolert de siste fem årene, enten *på institusjon med plass til flere* eller i *enetiltak*. Vi ønsket også svar på hvor lenge barna hadde bodd isolert, hos hvilken aktør og til hvilken pris:

- Hvor mange barn som hadde bodd isolert, var vesentlig fordi det sa noe om omfanget av et svært omstridt og dyrt tiltak. Dette var i kjernen av det vi ønsker å kartlegge.
- Hvor lenge barna har bodd slik, var viktig, fordi barn bare skal bo isolert i så kort tid som mulig, ifølge myndighetene selv. Flere fagpersoner anser det som forsvarlig at barn bor i enetiltak i lang tid.
- Hvor mye tiltakene hadde kostet, og om pengene var utbetalt til en privat aktør, er av stor offentlig interesse.

3.12 En uformell innsynsbegjæring

Allerede før vi sendte ut e-postene, visste vi at informasjonen ikke nødvendigvis var lett tilgjengelig for kommunene. Materialet var oss bekjent ikke blitt samlet inn fra kommunene tidligere. Vi visste at kommunene manuelt måtte lete gjennom samtlige institusjonsplasseringer for å plukke ut barna som hadde bodd isolert. For noen kommuner var dette *hundrevis og tusenvis* av dokumenter.

Dersom vi sendte en formell innsynsbegjæring, kunne kommunene lett avslå innsynskravet på samme måte som Bufetat: *Begrunnet med at det vil være en uforholdsmessig stor arbeidsbelastning å foreta en manuell gjennomgang av alle enkeltsaker.*

Vi formaliserte derfor ikke henvendelsene til kommunene. I stedet sendte vi en e-post, der vi forklarte i korte trekk saken vi jobbet med, hva vi trengte av informasjon og hvorfor vi trengte disse opplysningene. Alle e-postene ble sendt til kommunenes postmottak. I emnefeltet merket vi mailen med «*til barnevernstjenesten*»

3.13 Kommunenøkkelen

I tjenesten [Kommunenøkkelen](#), som Kommuneforlaget står bak, kunne vi finne nesten alle kommunenes e-postadresser og dermed effektiviserte arbeidet.

3.14 Kommuneinnsynet: Strukturering og oppfølging

For å holde oversikten over alle kommunene vi sendte mail til, strukturerte vi e-postene i mapper per fylke.

Vi hadde også et regneark med kolonnene «kommune», «svart på mail», «antall barn i enetiltak», «antall barn alene på institusjon med plass til flere», «ytterligere informasjon» og «kontaktperson» for hver enkelt kommune. I et eget dokument lagret vi all korrespondanse med kommunene, slik at vi lett kunne finne tilbake til det vi trengte.

I hver store og lille kommune var vi avhengig av at postmottaket sendte vår mail videre til barnevernstjenesten i kommunen, og at barnevernstjenesten forsto og besvarte henvendelsen. Denne prosessen kunne altså stoppe i allerede første ledd. Vi måtte følge opp kontinuerlig for å sørge for at riktige vedkommende fikk vår henvendelse.

For å holde oversikt over hvilke kommuner som i det hele tatt hadde sett mailen, brukte vi e-postsporing. *Sporingen kommer vi tilbake til i punkt 4.17.*

Kommunene som ikke svarte, og som vi så at ikke hadde sett e-posten i det hele tatt, ringte vi. Vi måtte vi få tak i barnevernlederen eller andre sentrale personer i det lokale barnevernet direkte. Mange barnevernledere kontaktet også oss. Barnevernlederne ville ha detaljer om hva vi ønsket. Vi måtte argumentere for hvorfor kommunen skulle bruke tid på å gi oss informasjonen.

Vi brukte mye tid på å forklare barnevernledere hvorfor opplysningene var viktige. Vi opplevde at mange kommuner var positive til å gi oss informasjonen. Flere kommuner var overrasket over at det ikke fantes en oversikt over barna som bodde isolert. De ville bidra til å utarbeide en nasjonal oversikt, til tross for den store arbeidsmengden.

3.15 Innsideinformasjon som førte til avsløring

Gjennom dialogen med barnevernledere i kommunene fikk vi også informasjon og dokumenter vi ellers ikke ville fått tilgang til, og tips om hva vi burde be om innsyn i.

Flere av lederne hadde informasjon de mente måtte komme frem. Etter møter, kontakt over telefon og en rekke e-poster, ba vi noen av de største kommunene om å lage en sammenstilling av saker der de selv mente Bufetat gikk mot deres faglige vurderinger. Det var også slik vi senere kunne avsløre hvordan barn [måtte bo isolert – mot faglige råd](#).

4.16 Interkommunale barneverntjenester og kommunale arkiv

Kontakten med kommunene krevde tålmodighet. For i det hele tatt å få denne informasjonen, innså vi at det måtte skje på kommunenes premisser. Med Trondheim kommune hadde vi for eksempel en mailkorrespondanse på 46 e-poster, i tillegg til telefonsamtaler, for å få informasjonen vi trengte. For å forsikre oss om at alle kommunene ga oss riktig informasjon, sendte vi flere mailer med hver eneste kommune. Denne prosessen varte fra mai frem til like før publisering oktober 2019.

Kommunesammenslåing og interkommunale barneverntjenester gjorde innsamlingen enda vanskeligere. Flere kommuner samarbeidet om barnevernstjenestene. Dette førte til at vi måtte få noe informasjon fra kommunene, og noe fra den interkommunale tjenesten. I noen tilfeller måtte vi kontakte interkommunale arkivtjenester, som *Interkommunalt arkiv i Vest-Agder IKS* (IKAVA), for å få informasjonen.

Da vi begynte å få svar fra noen kommuner, kunne vi bruke svarene som brekkstang for å få svar fra flere kommuner. Nærmest ingen kommuner ønsket å være blant de få som ikke ga oss svar. Da vi publiserte den første saken i oktober, hadde vi fått svar fra 419 av 422 kommuner.

For hvert svar fra kommunene ble tendensene sterkere. Til slutt satt vi igjen med en massiv økning i antallet barn som bor isolert – og at barna bodde isolert i årevis.

3.17 E-post-sporing

Innsynsbegjæringene og spørsmålene vi sendte til Bufetat, samt alle e-postene vi sendte til kommunene, ble sendt med e-postsporingen *Streak*. Dette er en programvare som blir integrert i mail-kontoen, og gjør det mulig å hente ut informasjon om hvor mange ganger en e-post er blitt åpnet, til hvilket tidspunkt og hvor e-posten ble åpnet. Det er ikke mulig å se om e-posten blir videresendt, eller hvem så i så fall åpner e-posten.

Dette var nyttig i arbeidet med kommunene, da vi tydelig kunne se hvilke kommuner som hadde åpnet e-posten, og som da antakelig jobbet med henvendelsen vår. Dersom det var kommuner som ikke engang hadde åpnet e-posten, antydet dette at vi måtte bruke andre fremgangsmåter for å få svar.

E-post-sporingen ble også en indikasjon på at vi var på sporet av en god sak: *En av mailene vi sendte til Bufetat ble åpnet 368 ganger – flere ganger midt på natten – og rundt om i hele landet.*

3.18 Anskaffelsesprotokollene

I ungdommenes klientmapper fant vi blant annet private aktørers budsjetter, dokumenter som «søknad om tilleggstjenester» og anskaffelsesprotokoller. Denne innsikten satt oss på nye spor om hva vi kunne be om innsyn i.

I noen av ungdommenes dokumentmapper fant vi såkalte *anskaffelsesprotokoller*. Protokollene beskrev hvordan enetiltaket til ungdommen ble kjøpt av den private aktøren, og inneholdt blant annet et punkt der Bufetat skulle forklare hvorfor tiltaket ble kjøpt. I tillegg inneholdt anskaffelsesprotokollene informasjon om hvorfor det ble vurdert som nødvendig at barnet skulle bo med kun ansatte, hvor mye dette kostet og hvorfor en «vanlig» institusjonsplassering – med andre barn – ikke kunne benyttes.

Vi så at de private aktørene var med i drøftinger rundt ungdommene. *Kunne disse protokollene bekrefte vår hypotese om at private aktører kan påvirke om et barn skal bo isolert og hvor lenge?*

Vi ba Bufetat og Oslo kommune (som kjøper barnevernstjenester utenom Bufetat) om innsyn i alle anskaffelsesprotokoller for enetiltak. Vi argumenterte med at det er i offentlighetens interesse å få innsyn i kjøp der offentlige midler benyttes. Vi argumenterte også med at som det vi ba om innsyn i, kan kreve flere ansatte og egne avdelinger og er svært kostnadskrevenende.

Dersom anskaffelsesprotokollen inneholdt taushetsbelagte opplysninger, ba vi om at disse ble sladdet – og at dokumentet for øvrig ble utlevert. For å få så konkret informasjon som mulig, ba vi også om en oversikt over hvilke aktører og instanser som hadde vært med i avgjørelsen om at barnet skulle bo med kun voksne.

I Oslo kommune fikk vi innsyn i alle opplysningene og dokumentene vi ba om. Bufetat ga oss bare delvis innsyn, og vi fikk utlevert anskaffelsesprotokollene for 2017 og 2018 – noe vi anså som tilstrekkelig for å undersøke vår hypotese.

Vi gikk gjennom alle protokollene manuelt. De omfattet hundrevis av dokumenter. Protokollene var svært ulike i informasjon og enkelte ganger utforming. Dersom det ikke var noen tvil om påvirkning fra de private aktørene, ble dokumentene lagt i én bunke. Dersom det var sannsynlig at den private aktøren påvirket, ble det lagt i en annen. Dokumenter som var så sladdet at det var umulig å fastslå noe, eller dersom det ikke var noen påvirkning fra de private aktørene, ble lagt til siden.

Nå kunne vi dokumentere hvordan private aktører hadde påvirket at barn skulle bo isolert i Norges dyreste barnevernstiltak. For eksempel kom det frem i ett av dokumentene at «*den private aktøren mente det var behov for dobbel bemanning i enetiltak rundt gutten, fordi han hadde omfattende problemer og måtte skjermes fra de andre barna*».

Vi leste gjennom protokollene både tre og fire ganger for å fjerne enhver tvil om at den private aktøren var med på å påvirke at barna bodde isolert. Til slutt valgte vi å presentere tolv tilfeller.

Etter å ha gjennomgått alle anskaffelsesprotokollene, kunne vi avsløre at private aktører – som tjener millioner på disse tiltakene – har vært pådrivere for at barn skal bo isolert.

Anskaffelsesprotokollene kunne også avdekke hvordan de store aktørene sjelden fikk reell konkurranse, og at få aktører ble spurt når Bufetat innhentet tilbud.

3.19 Inkonsekvent sladding

Et interessant funn i arbeidet med anskaffelsesprotokollene var at de ulike Bufetat-regionene sladdet dokumentene på ulike måter. Noen regioner var nøye med å sladde aktørens navn. Samtidig reagerte vi på at barnas navn og faktisk identifiserende opplysninger om barna i flere dokumenter ikke var sladdet.

3.20 Einnsyn

Vi gikk så bredt ut som mulig for å få tilgang til alle dokumenter som kunne være relevant for saken vår. Gjennom *Einnsyn* ba vi om innsyn i alle dokumenter som hadde nøkkelord som «isolert», «enetiltak», «skjermet» o.l.

Einnsynet ga oss mange dokumenter vi aldri fikk bruk for. Men vi fikk også tilgang til informasjon som var høyst relevant: Blant annet et dokument sendt fra en rådgiver i en Bufetat region til Bufdir, der etaten skriver at «*Regionen anser at det er flere ungdommer i enetiltak som kunne vært plassert sammen med andre ungdom*».

Hvordan kunne barn ha bodd isolert uten at det var helt nødvendig for barnets beste?

Dokumentet ga oss en ny hypotese: *Flere barn som har bodd isolert, har ikke hatt behov for å bo på denne måten*.

Dokumentet sendt fra en Bufetat-region til Bufdir ble altså en av kildene for å kunne avsløre at barn er blitt boende isolert, i strid med det lokale barnevernets faglige vurderinger.

4.21 Daglig logg

Da det nærmet seg sommerferien, hadde vi flere store innsynsbegjæringer i både sentrale myndigheter og kommunene. Vi hadde gjort intervjuer med et titalls ekspertkilder, flere samtaler med ti ungdommer som har bodd isolert og flere mapper med skriftlige kilder.

For å holde oversikten, systematiserte vi viktige tanker, ideer og gjennombrudd fra dag til dag – i en daglogg. Slik unngikk vi at viktige spørsmål eller poenger ble glemt underveis.

3.22 Innsyn i regnskaper hos private aktører

Vi hadde fått tilgang på tre budsjetter for enetiltak, gjennom barnevernsdokumentene til ungdommer vi hadde snakket med, i tillegg til en annen kilde. Vi så at de private aktørene budsjetterte med overskudd på flere hundre tusen kroner – noe som utgjorde en svært liten prosentandel av totalsummen. Likevel reagerte vi på noen punkter i budsjettene, som transportkostnader på flere titusen kroner for ett barn.

Mange fagpersoner har påpekt at enetiltak er en lukrativ bransje for private aktører. Til oss sa de private aktørene at det ikke var spesielt mye penger å tjene på enetiltak.

Vi ønsket da naturligvis å se på alle regnskapene for enetiltak og ba Bufetat om innsyn i dette. Vi ønsket å se på hvor mye de private aktørene satt igjen med, sammenliknet med hva som var budsjettert. Men Bufetat opplyste til oss at de ikke ber systematisk om regnskap for enetiltak. Dette gjør de kun i tilfeller der det er mistanke om at noe ikke stemmer.

Det er altså ingen som systematisk og konsekvent ettergår at pengene brukes til det de skal brukes til i barnevernets dyreste tiltak.

3.23 Gutten på luftmadrassen

Før publisering av vår første reportasje om barna som bor isolert, ble en annen journalist i VG kontaktet av en fortvilet advokat. Han fortalte om en gutt som bor isolert i Nord-Norge, og har vært nødt til å sove på en luftmadrass på gulvet. Det gjorde vondt i magen da vi fikk tilsendt bilder av luftmadrassen i et helt umøblert rom. *Hvordan kunne et barn i Norge bo slik?*

3.24 Dokumentasjon

Vi fikk tilgang på en bekymringsmelding Bufetat sendte til Fylkesmannen i august. Etaten mente at gutten ble behandlet uverdigg og uforsvarlig, fordi kommunen ville spare penger. Gutten trengte helsehjelp utover det barnevernet kan tilby. Men det ville være dyrere for kommunen å opprette et eget helsetilbud, fremfor å la gutten på bo en barnevernsinstitusjon.

Etter flere samtaler med moren til gutten ga hun oss tilgang på e-post- og sms-korrespondanse mellom henne og guttens institusjon. Vi fikk også tilgang på dokumenter fra tidligere rettsprosesser og uttalelser fra sakkyndige. Konklusjonene fra ulike instanser og fagpersoner var entydige: Gutten så ut til å ha blitt sykere av oppholdet på barnevernsinstitusjon. 16-åring fikk ikke helsehjelpen han hadde så sårt behov for.

3.25 Etske problemstillinger

Tidlig i prosessen vurderte vi at vi ikke kunne kontakte den aktuelle gutten. Bare å snakke med VG, ville vært en svært stor påkjenning for gutten. Det var likevel viktig for oss at gutten ble opplyst om at saken hans, anonymt, ville bli omtalt i VG. Gjennom moren og guttens advokat, ble vi forsikret om at dette var noe gutten var innforstått med og selv ønsket. Av hensyn til gutten ble også den aktuelle kommunen i saken anonymisert.

Vi vurderte at dette var en svært alvorlig enkeltsak som hadde offentlighetens interesse. «Gutten på luftmadrassen» ble for oss et symbol på hvordan barna som bor isolert kan ha det – og hvorfor de ender opp slik.

3.26 Får ikke barna nødvendig helsehjelp?

Etter at vi publiserte «[Gutten på luftmadrassen](#)» i oktober, ble vi kontaktet av flere som kunne fortelle om lignende saker. Advokater, foreldre og ansatte fortalte oss om barn som bor isolert, men ikke får helsehjelpen de trenger. Et barn har ikke sko, ble vi fortalt. En annen gutt må også sove luftmadrass, tipset en advokat.

Vi kunne ikke slippe dette sporet, og formulerte en ny hypotese:

Flere barn som bor isolert i barnevernet får ikke helsehjelpen de trenger. Det kan være økonomisk motivert fra kommunens side.

3.27 Ny kartlegging: Barna som ikke får nødvendig helsehjelp

For å besvare vår nye hypotese forsøkte vi flere fremgangsmåter: Vi kontaktet alle BUP-klinikkene i Norge, Fylkesmennene og Bufetats regioner. I tillegg kontaktet vi Barnevernets tvisteløsningsnemd, og leste gjennom sakene som var blitt behandlet i nemda.

Vi spurte instansene om de hadde har opplevd at barn bor isolert i barnevernsinstitusjon, men egentlig bør hatt annen helsehjelp i stedet for eller i tillegg til barnevern. Vi ba også om å få tallfestet hvor mange dette kunne gjelde. Både BUP, Fylkesmannen og nemda hadde interessante betraktninger om tematikken. Leder for Barnevernets tvisteløsningsnemd sa at kommunene ikke har noe tilbud til disse barna – og at barnevernet derfor måtte tette hullene.

Det var kun Bufetat som hadde mulighet til å hente ut konkrete tall. Bufetats fem regioner ga oss innsyn i en sammenstilling av antallet barn de vurderte at ikke fikk helsehjelpen de trenger.

Vi kunne nå avdekke at det statlige barnevernet mener [minst 22 barn ikke får helsehjelpen](#) de har krav på. I stedet bor flere av dem isolert i barnevernet. Det fikk helseminister Bent Høie og barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad til å kreve at disse 22 sakene skal løses.

3.28. Skatteparadis

De fem største private aktørene fikk utbetalt rundt 400 millioner kroner for enetiltak i 2018. (Den fjerde største aktøren er eid av den nest største). I selskapenes egne regnskap så vi at de største private aktørene på enetiltak vokste seg store på få år – og flere av dem sitter igjen med millionoverskudd. De har kjøpt en rekke mindre selskaper og tatt en stadig større del av markedet.

Det finnes ingen enkel oversikt over oppkjøp av selskaper. Vi startet derfor med en helt enkel research-runde på nett, for å finne eventuelle omtaler i lokalaviser, bransjenettsteder eller egne kunngjøringer. Videre lette vi etter kunngjøringer i Brønnøysundsregistrene. Her fant vi flere meldinger om fusjonerings de siste ti årene. Gjennom Bizweb kunne vi se omtrent når selskapene ble kjøpt opp, før de ble fusjonert inn i morselskapene. Vi fant med sikkerhet frem til flere titalls mindre selskaper som ble kjøpt opp og fusjonert inn i de største barnevernsaktørene i Norge.

Vi ble derfor nysgjerrige på eierforholdene i disse selskapene.

Gjennom de norske regnskapene klarte vi å spore eierforholdene til neste ledd. Kun ett av selskapene, Næromsorg sør, har en norsk privatperson som siste eier.

For å finne ut av eierforholdene til de tre største aktørene som driver med enetiltak, begynte vi med de norske regnskapene vi allerede hadde hentet inn. Samtlige selskaper eies av store, svenske helsekonsern.

Gjennom informasjon tilgjengelig på Stockholm-børsen, selskapenes og eiernes egne nettsider og nettsider som samler informasjon om større fond og konsern, fant vi til slutt frem til følgende:

Norges største private barnevernsaktør, *Stendi*, er en del av det Ambea-konsernet, som er børsnotert i Stockholm. Gjennom opplysninger fra Stockholm-børsen klarte vi å spore eierne flere ledd oppover. Til slutt satt vi igjen med det amerikanske oppkjøpsfondet KKR og Jersey-baserte risikofondet Triton Partners, som sammen eier 38 prosent av aksjene i Ambea. KKR er et amerikansk oppkjøpsfond som forvalter langt mer penger enn oljefondet. Triton er et risikofond registrert i skatteparadiset Jersey.

Humana care AS er eid av Humana Ab i Sverige. På sine egne nettsider opplyser Humana Ab at selskapet eies av en rekke forskjellige fond: De ti største eier til sammen 70 prosent av selskapet og holder til i blant annet Sverige, Luxembourg og Finland.

Olivia Solhaugen er en del av det svenske selskapet Team Olivia AB. Det nordiske oppkjøpsfondet Procuritas eier 62 prosent av Team Olivia. Fondet har base i Sverige, Sveits og skatteparadiset Guernsey.

Dermed kunne vi slå fast at de tre største selskapene på enetiltak eies fra store fond, også med skjulte eiere, i skatteparadis.

3.29 Enkeltkjøpene

Etter publiseringen av at de første reportasjene om barna som bor isolert, uttalte både Bufetat, Bufdir og barne- og familieministeren at bruken av enetiltak er kraftig redusert i 2019. Vi visste at det statlige barnevernet går til mange dyre enkeltkjøp av private aktører, uten at det er enetiltak. Vi hadde en hypotese om at selv om antallet kjøp av de dyre enetiltakene hadde gått ned, gjennomførte barnevernet fortsatt like mange enkeltkjøp totalt.

Vi ba derfor Bufdir om innsyn i oppholdsøgn i barnevernet, fordelt etter statlige og private institusjoner. Svarene viste at barnevernsbarn per 1. november 2019 bodde seks av ti døgn hos private aktører – og de fleste døgnene hos kommersielle. De kommersielle aktørene står også for mer enn 80 prosent av enkeltkjøpene. Antallet enkeltkjøp hadde ikke gått ned fra 2018 til november 2019 i år, selv om enetiltakene er blitt færre.

4 ETIKK

4.1 Ti sårbare ungdommer

I arbeidet med sakene om barna som bor isolert, intervjuet vi totalt ti ungdommer som på ulike måter har bodd isolert. Ungdommene var i ulike livssituasjoner og aldre. De fleste var over 18 år på publiseringstidspunktet, og hadde flyttet ut av institusjon..

Fordi ungdommene fortsatt var sårbare, ble vi på forhånd enige om hvordan vi skulle møte og trygge dem. Vi gjorde premissene for samtalene krystallklare: Vi utvekslet kontaktinfo og forsikret ungdommene om at de kunne kontakte oss når som helst. Om de ville møtes flere ganger, var det en selvfølge.

Alle intervjuene ble tatt opp og logget, slik at vi enkelt kunne gå tilbake for å se hva som var blitt sagt. Vi gjorde en rekke etiske vurderinger:

Ungdommene skulle selv ha kontroll over sine egne historier:

De skulle være helt trygge på at de kunne være ærlige med oss om sine opplevelser og at vi ikke skulle publisere noe de selv ikke ønsket. Ungdommene fikk anledning til å komme med innspill utover en ordinær sitatsjekk. Vi opplevde at arbeidet vi gjorde med dem på forhånd førte til at vi hadde en felles forståelse for hva som skulle omtales.

Vi ble enige om at dersom noen ønsket å stå frem med navn og bilde, måtte vi forsikre om oss om at de forsto hva det innebar – og de kunne når som helst ombestemme seg. Vi brukte ikke etternavnene til noen av ungdommene, for å unngå å gjøre navnene og sakene søkbare i all fremtid.

Vi ville ikke skrive om årsak(ene) til at de havnet i barnevernet:

Vi ønsket primært å skrive om deres opplevelser av å bo isolert, ikke hele deres historie i barnevernet. Vi vurderte at det å gå inn på bakenforliggende historier ville være en mulig tilleggsbelastning for dem eller tredjepersoner rundt dem.

Vi forsikret oss at ungdommene hadde gode støttepersoner rundt seg:

Vi ville eventuelt kunne rådføre oss med støttepersonene. For flere av ungdommene var Forandringsfabrikken en viktig støttespiller.

Ungdommene under 18 år:

Tre av ungdommene var under 18 år da vi startet samtalen. Vanligvis bør vi kontakte foreldre for samtykke til å stille opp i media, men dette var naturligvis ikke enkelt i barnevernssaker.

- En av ungdommene hadde god kontakt med foreldre – noe vi også fikk.
- En annen hadde kontakt med en av foreldre – vi snakket med denne forelderen for å forsikre oss om at det var riktig for ungdommen å stille til denne saken.
- En tredje ungdom hadde ingen kontakt med sine foreldre – vi snakket med ungdommens advokat for å forsikre oss om at ungdommen, som snart skulle bli 18 år, selv var samtykkekompetent.

Ungdommene måtte skrive under på en samtykkeerklæring for at vi kunne få utlevert dokumentene, og at de var innforstått med konsekvensene av dette. For de få som var under 18 år, måtte vi også ha skriftlig tillatelse fra foreldrene for å få ut dokumentene. Dette var utfordrende, og krevde mange runder og samtaler med enkelte foreldre.

4.2 Kontakten med Karoline

18-årige Karolines historie var den første VG fortalte i dette komplekset. Jenta, som var blitt skjermet på en hytte i tre måneder, kom vi i kontakt med gjennom foreldrene.

Før vi snakket med Karoline, hadde vi samtaler med foreldrene. De mente at hun ønsket – og lenge hadde tenkt på – å fortelle sin historie. Vi møtte henne seks ganger før vi publiserte saken, og hadde samtaler om både historien hennes og hva det innebærer å stå frem i VG. Det var avgjørende at hun følte seg trygg nok til å gi beskjed hvis hun angret eller tenkte på noe. Hun skulle aldri føle at det var for sent å ombestemme seg.

I tillegg til samtalene med Karoline hadde vi mye og ofte dialog på SMS. Hun er ikke den som snakker mest, og liker best å uttrykke seg skriftlig. Det ble viktig å kommunisere på hennes premisser. Karoline fikk lese og se hele den ferdige reportasjen før publisering.

5 SPESIELLE ERFARINGER OG MOTSTAND

5.1. Dokumenter som manglet

Da vi ba om innsyn i ungdommenes papirer hos Bufetat, understreket vi at vi skulle ha *alle* dokumentene i ungdommenes barnevernssak. Men da vi fikk papirene, var det flere av ungdommene som mente at vesentlige dokumenter manglet. Vi tok dette på alvor.

Vi ba derfor barnevernstjenesten i kommunen om innsyn i de samme dokumentene som vi fikk i Bufetat. Det overrasket oss at vi da fikk flere dokumenter og papirer som vi ikke fikk i Bufetat: Både aktørers budsjett og ungdommenes tvangsprotokoller. At vi måtte gå til kommunen for å få alle dokumentene til en part i en barnevernssak, ble en helt ny erfaring.

5.2 Verdien av å bruke tid på barna som sjelden blir hørt

Alle de ti ungdommene vi snakket med, fortalte at de ikke følte seg hørt av barnevernet. Vi ønsket å gjøre det motsatte. Tidlig i arbeidet bestemte vi oss for at vi ville gi barna en stemme og et ansikt. Vi ville ikke fortelle en historie, vi ville fortelle *deres* historier. I etterkant ser vi tydelig verdien av å ha brukt mye tid på å høre på ungdommene.

5.3 Kontakten med Bufetat

Vi opplevde kontakten med Bufetat som krevende. Startfasen var preget av noe begrepsforvirring, særlig rundt «skjerming» – hvorvidt begrepet var i bruk eller ikke. Bufetat oppga i møter at «skjerming» ble benyttet for flere år siden, men praksisen dukket stadig opp i ungdommenes barnevernsdokumenter, i våre samtaler med ungdommer og andre. Innledningsvis opplevde vi lite åpenhet rundt utfordringene med å hente ut informasjonen vi ønsket. Vi opplevde også uenighet om bruken av ordet «isolasjon». FNs barnekonvensjon, jusekspertene, fylkesmenn, Barneombudet og Sivilombudsmannen enes i ulik grad om at en tiltak har likhetstrekk med isolasjon. Bufetats standpunkt var det motsatte – noe som ble en gjentagende utfordring i samtalene.

5.4 Bufetat ba om møter med VG

Tidlig i innsynsprosessen inviterte Bufetat til et møte for å diskutere det vi ønsket innsyn i. Mens vi egentlig ønsket en formell innsynsprosess, ble dette utfordret av etaten. I disse møtene ga Bufetat uttrykk for hva de kunne hente ut av informasjon – og hva som de mente ikke var mulig. Vi fikk en følelse av at etaten ønsket å ta kontroll over hvilken informasjon de mente at vi burde få og ikke.

5.5 Forsøk på å så tvil ved Karoline

I vår dialog med Bufetat om deres tilsvarende i Karolines sak, opplevde vi at de forsøkte å så tvil ved Karolines historie. Etaten argumenterte for at vi ikke burde la Karoline fortelle sin historie. Vi opplevde at Bufetat ville hindre oss i å publisere hennes historie. Mye tyder imidlertid på at de som mente hun ikke burde fortelle sin historie, aldri hadde møtt eller hatt en samtale med henne.

6 ORGANISERING AV ARBEIDET

Marie har jobbet mer eller mindre fulltid med prosjektet fra februar til november 2019. Yasmin jobbet fra og til med prosjektet våren og vinteren 2019, mens hun var ansatt på VG+. Fra høsten 2019 fikk vi innvilget gravestipend internt i VG – en ordning som skal gjøre det lettere å prioritere større prosjekter og tidkrevende journalistikk. Fra august til desember arbeidet derfor også Yasmin fulltid med prosjektet. Fotografer, VGTV og designere/utviklere har periodevis jobbet tett sammen med oss. Synnøve Åsebø har vært reportasjeleder.

7 DETTE ER NYTT

- VG har avdekket at minst 333 barn har bodd isolert mellom 2014 og 2018.
- VG har avslørt at antallet barn som bor isolert, har steget jevnt mellom 2014 og 2018, selv om ansvarlige barnevernsmyndigheter sa at antallet skulle ned, senest i 2017.
- VG har avdekket at sentrale barnevernsmyndigheter ikke hadde oversikt over hvor mange barn som har bodd isolert i tidsrommet, eller hadde kontroll på denne utviklingen.
- VG har avslørt at barn har bodd isolert i strid med faglige vurderinger fra de som kjenner barnet best – barnevernet i kommunen.
- VG har kunnet avdekke at barn bodde isolert i mange år, selv om dette skal være et kortvarig tiltak, som kun skal brukes når det er strengt nødvendig.
- VG avslørte at de private aktørene, som tjener penger på barna, har vært med i beslutningsprosessen når barn skal bo isolert.
- VG klarte å avdekke at barn som trenger helsehjelp ikke får det – men bor isolert i barnevernet.
- VG har avdekket at de største private aktørene på enetiltak har eiere i skatteparadis.

8 KONSEKVENSER

- Etter VGs avsløringer må Bufetat for første gang utarbeide oversikt over alle barn som bor alene på institusjon uten at det er registrert som enetiltak.
- Dagen etter VGs sak om at minst 22 barn i enetiltak ikke får helsehjelpen de har krav på, kom barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad med krav om at dette skulle løses snarlig. Bufetat må nå jevnlig rapportere om hvordan sakene følges opp..
- Etter VGs avsløringen om økningen i antall enetiltak, at barn bor isolert uten grunn og at private aktører har vært med i beslutningen når barn bor isolert, har Ropstad flere ganger måttet svare på spørsmål fra Stortingets medlemmer. Både i skriftlige spørsmål og i den muntlige spørretimen.
- Advokaten som representerte «Gutten på luftmadrassen» anmeldte barnevernet og den private aktøren Stendi til politiet.
- Bufetat grep inn etter VGs omtale og ba Fylkesmannen om hurtigere saksbehandling for «Gutten på luftmadrassen».
- 17. januar skal barneombudet overlevere en rekke anbefalinger til Barne- og familiedepartementet. Rapporten inneholder en rekke anbefalinger som kan knyttes til VGs avsløringer. Barneombudet anbefaler blant annet å lovregulere enetiltak, krav til vurderinger av barnas behov og styrking av offentlig barnevern

VEDLEGG

Vedlegg: Lenkesamling over alle saker publisert på vg.no

Lørdag 5. oktober 2019

Barna som bor isolert

<https://www.vg.no/spesial/2019/barna-som-bor-isolert/>

Dette kan ikke fortsette

<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/VbLPr3/dette-kan-ikke-fortsette>

Barneombudet om barna som bor isolert: Må lovreguleres

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/wP5gaP/barneombudet-om-barna-som-bor-isolert-maa-lovreguleres>

Søndag 6. oktober

VG avslører: Barnevernsbarn måtte bo isolert – mot faglige råd

<https://www.vg.no/nyheter/i/WbWqpr/vg-avslorer-barnevernsbarn-maatte-bo-isolert-mot-faglige-raad>

Mandag 7. oktober

Ropstad etter VGs barnevernsavsløring: - Det burde ikke skjedd

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/nanled/ropstad-etter-vgs-barnevernsavsloering-det-burde-ikke-skjedd>

Tirsdag 8. oktober

Professor om barna som bor isolert: - Umenneskelig behandling

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/1n87IG/professor-om-barna-som-bor-isolert-umenneskelig-behandling>

Torsdag 10. oktober

Barna som bor isolert: Toppe (Sp) krever systemendring i barnevernet

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/RRQ12d/barna-som-bor-isolert-toppe-sp-krever-systemendring-i-barnevernet>

Camilla (19) bodde isolert i tre år: - Du blir syk av det

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/EWERpK/camilla-19-bodde-isolert-i-tre-aar-du-blir-syk-av-det>

Fredag 11. oktober

Barneombudet: - Regjeringen svikter barna i barnevernet

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/WbWonk/barneombudet-regjeringen-svikter-barna-i-barnevernet>

Lørdag 12. oktober

Tjener millioner på barn som bor isolert

<https://www.vg.no/spesial/2019/enetiltak-millionene/>

Bukken og havresekken

<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/XgneAn/bukken-og-havresekken>

Johnsen (H) krever nullvisjon:- Ingen barn skal bo isolert

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/jdMppb/johnsen-h-krever-nullvisjon-ingen-barn-skal-bo-isolert>

Mandag 13. oktober

Thorkildsen (SV): Nødvendig å avvikle all bruk av kommersielle barnevernsinstitusjoner

<https://www.vg.no/nyheter/i/mRWLlO/thorkildsen-sv-noedvendig-aa-avvikle-all-bruk-av-kommersielle-barnevernsinstitusjoner>

Fredag 18. oktober

Høyre ut mot Thorkildsen (SV): Feil å forby kommersielle aktører i barnevernet

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/OnOqGO/hoeyre-ut-mot-thorkildsen-sv-feil-aa-forby-kommersielle-aktoerer-i-barnevernet>

Lørdag 26. oktober

Gutten på luftmadrassen

<https://www.vg.no/spesial/2019/luftmadrassen/>

Ropstad om «gutten på luftmadrassen»: Ber øverste barnevernmyndighet gripe inn

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/XgnvQx/ropstad-om-gutten-paa-luftmadrassen-ber-oeverste-barnemyndighet-gripe-inn>

Mandag 4. november

Går ut mot Ropstad etter «gutten på luftmadrassen»: Han må ta ansvar

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/GGXlqx/gaar-ut-mot-ropstad-etter-gutten-paa-luftmadrassen-han-maa-ta-ansvar>

Onsdag 6. november

Måtte svare Stortinget etter VGs barnevernsavsløringer

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/nalOwo/maatte-svare-stortinget-etter-vgs-barnevernsavsloeringer>

Torsdag 7. november

«Gutten på luftmadrassen»: Barnevernet og Stendi politianmeldt av 16-åringens advokat
<https://www.vg.no/nyheter/i/pLxx6w/gutten-paa-luftmadrassen-barnevernet-og-stendi-politianmeldt-av-16-aaringens-advokat>

Fredag 8. november

Diskuterer nye tiltak etter «gutten på luftmadrassen»
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/MRXW5K/diskuterer-nye-tiltak-etter-gutten-paa-luftmadrassen>

Mandag 18. november

Barn som trenger helsehjelp må bo isolert i barnevernet
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/VbXnQ6/barn-som-trenger-helsehjelp-maa-bo-isolert-i-barnevernet>

Tirsdag 19. november

Krever at barn som bor isolert får helsehjelp: - Skal følges opp
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/JoXmkb/krever-at-barn-som-bor-isolert-faar-helsehjelp-skal-foelges-opp>

Torsdag 21. november

Krever strakstiltak for barna som bor isolert: - Haster
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/JoXj4m/krever-strakstiltak-for-barna-som-bor-isolert-haster>

Torsdag 12. desember

Kommunen må betale seks millioner for «gutten på luftmadrassen»
<https://www.vg.no/nyheter/i/P9LW6p/kommunen-maa-betale-seks-millioner-for-gutten-paa-luftmadrassen>

Mandag 30. desember

Barnevernsbarn tilbringer langt flere døgn i private institusjoner enn offentlige
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Wb2O2a/barnevernsbarn-tilbringer-langt-flere-doen-i-private-institusjoner-enn-offentlige>

Torsdag 9. januar

Barnevernsaktørene: Skatteparadis-fond er storeierel
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/2G4Kz4/barnevernsaktoerene-skatteparadis-fond-er-storeiere>

Vedlegg: PDF av alle saker som har stått på trykk i avisen

VG
AVSLØRER

Barnevernsbarnet
Karolines sterke historie:

BARNA SOM BOR ISOLERT

Av MARIE GOLIMO KINGSRØD, YASMIN ALIDA SFRINTZERIS, JØRGEN BRAASTAD (foto), GØRAN BOHLIN (foto) og TOM BYERMOEN (grafikk)

I tre måneder måtte Karoline bo på en hytte to mil inn i skogen - med kun ansatte fra en barnevernsinstitusjon. Dette er historien om barna som må bo isolert fra andre barn, ofte i flere år.

Først bor du uten mamma og pappa, fordi barnevernet har overtatt den daglige omsorgen for deg. Så blir det bestemt at du også må bo isolert fra andre barn - i en hytte, en bolig eller en institusjon. De eneste som bor sammen med deg, hele døgnet, er voksne ansatte i turnus.

På fagspråket kalles dette enetiltak.

Barn som bor på denne måten, føler seg isolerte og kontrollerte, viser en ny undersøkelse. Flere går ikke på skole.

I 2016 fikk barnevernsmyndighetene hard kritikk for bruken av enetiltak. Myndighetene svarte da at praksisen skulle strammes inn.

Likevel fortsatte bruken av enetiltak å øke, kan VG nå avdekke.

Det øverste ansvaret for plasseringen av disse barna har den statlige Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat). Etaten har ikke kunnet svare på hvor mange barn som i løpet av de siste fem årene har bodd på denne måten - eller hvor lenge dette har vart.

Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner kan VG avsløre at antallet barn som bor i enetiltak eller alene i institusjon mer enn fordoblet seg fra 2014 til og med 2018.

Minst 333 barn har bodd isolert i løpet av disse årene. De yngste barna er under syv år.

Enetiltakene er barnevernets dyreste form for omsorg. I fjor kjøpte Staten plass for disse barna hos private aktører for mer enn 650 millioner kroner, viser tall fra Bufetat som VG har fått innsyn i. Å ta vare på barn i enetiltak koster i gjennomsnitt 18 700 kroner i døgnet.

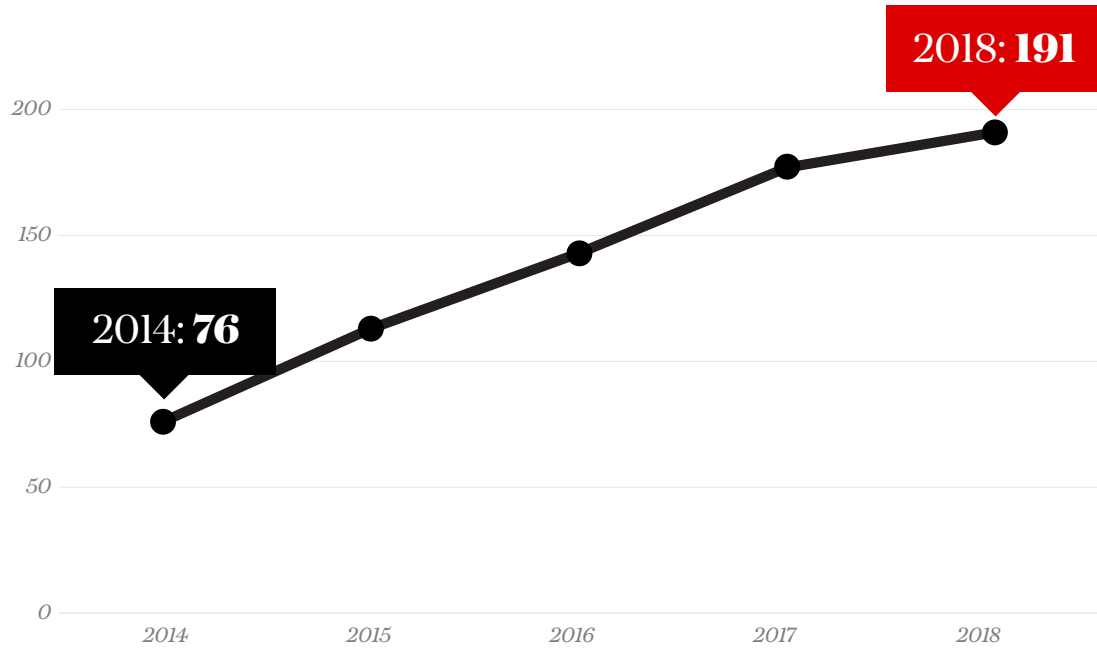
Det tilsvarer en gjennomsnittlig årspris på 6,8 millioner.

Barneombud Inga Bejer Engh mener det er alvorlig av bruken av et så inngripende tiltak har økt - uten at loven beskytter disse barna.

- Det finnes ingen regulering i lovverket for bruk av enetiltak, selv om tiltaket har

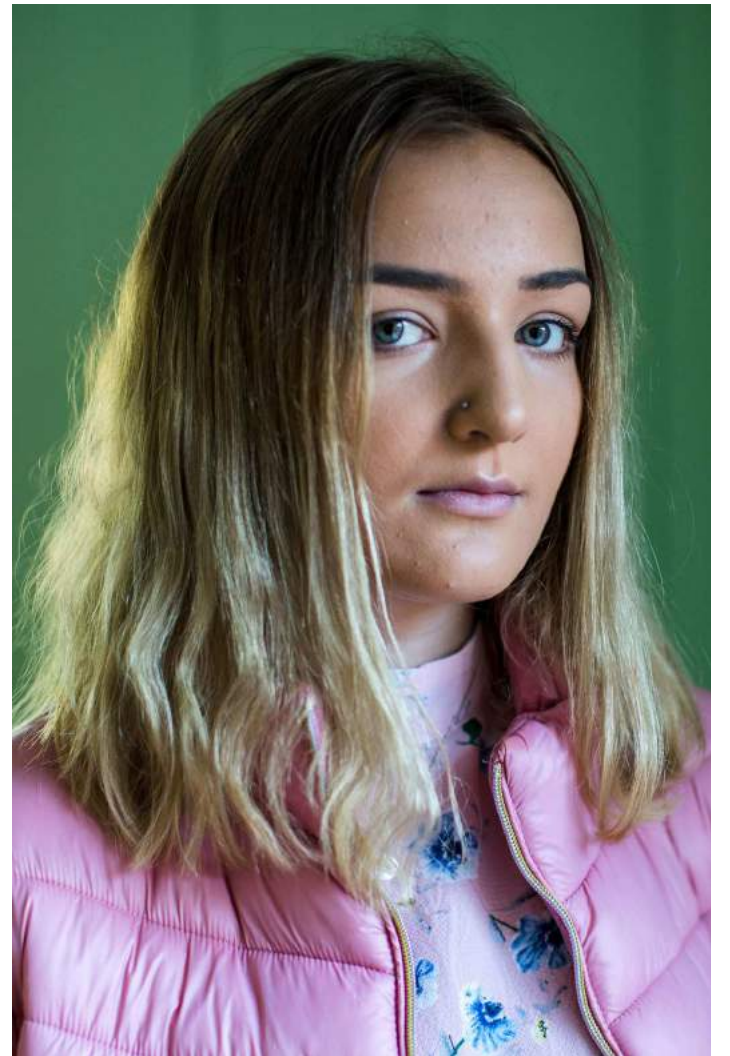

GJENSYNET: Karoline på soverommet i hytta hun ble skjermet på. Her måtte den daværende 16-åringen sove i tre måneder.

Totalt antall barn alle år:

333

STÅR FREM: Karoline (18) forteller sin historie.

← klare likhetstrekk med isolasjon, sier Bejer Engh.

Nå ber hun myndighetene stoppe opp og gjøre noe med det.

– Det kan ikke vente, det gjelder barn som lever slik akkurat nå, sier barneombudet.

Inne på hytta våkner Karoline før det lysner. Hun klarer å rømme. Uten jakke løper hun gjennom tykk snø. Uggs-skoene og kosebuksen blir våte, stive og føles iskalde mot huden. Inn til sentrum er det over to mil. Hun er redd det er for langt, at kroppen ikke vil klare det i 15 minusgrader. Men hun stopper ikke, hun må bort. Kort tid senere tar personalet henne igjen, og bringer henne tilbake.

Dette er Karolines første morgen på hytta. Karoline er en omsorgsfull, forsiktig og tålmodig jente, beskriver familien. Hun elsker katten sin og tar vare på mennesker.

Den første meldingen til barnevernet kommer i 2016. Skolen er bekymret for Karolines psykiske helse. Barnevernet vurderer at hun har behov utover det normale for oppfølging, stabilitet og forutsigbarhet rundt seg – og overtar omsorgen for Karoline da hun er 16 år. I dag sier Karoline, som har fylt 18 år, at hverken hun eller familien var enige i dette. Karoline er ikke den som snakker mest eller

høyest, men hun synes det er viktig at noen får høre hennes historie.

For det må ikke skje igjen, sier hun.

Barn i barnevernet er kommunenes ansvar. Men når barnet skal få et nytt sted å bo, skjer denne plasseringen gjennom Bufetat. Barnevernsledere i kommunene er bekymret for barna som bor med kun ansatte, oppgir de til VG:

● «En ungdom som plasseres i enetiltak blir etter min mening isolert i for stor grad. Å bo sammen med voksne på denne måten er for langt unna normaliteten. Hvordan lære seg samspill med andre ungdommer?», skriver Asle Johnsen, barnevernsleder i Grimstad kommune.

● «Steinkjer barnevernstjeneste mener at enetiltak og isolasjon ikke er hensiktsmessig for barn som har levd i omsorgssvikt», skriver Monika Finstad, barnevernsleder i Steinkjer kommune.

● «Vi prøver så langt det lar seg gjøre å unngå denne type plassering», skriver Monica Gressberg, barnevernsleder i Eidskog kommune.

Karoline ble flyttet til hytta 28. februar 2018. Inntil da hadde hun bodd på Stiftelsen

Milepælen ungdomshjem, sammen med flere andre ungdommer.

Milepælen er en privat aktør. Ifølge regnskapene har stiftelsen solgt institusjonsplasser for 179 millioner kroner de siste fem årene. «Skjerming» kalte institusjonen Karolines nye bosituasjon.

Hytta hun ble skjermet på, var en godkjent del av institusjonen – og har vært i bruk i over 15 år. Institusjonen vet ikke hvor mange barn som har blitt skjermet der.

Private institusjoner kan bestemme at et barn skal tas ut av fellesskapet med de andre barna, dersom de vurderer det som nødvendig. Hensikten i Karolines tilfelle var å «beskytte jenta mot negative konsekvenser av hennes bruk av sosiale medier». Blant annet hadde hun lagt ut informasjon om institusjonen og ungdommene som bodde der. Det hadde skapt sterke reaksjoner blant de andre beboerne.

I dag sier Karoline at hun gjorde det for å fortelle hvordan hun hadde det på institusjonen.

«Rønningsfaren er stor», fastslo institusjonen i sitt vedtak.

Karoline ble også fratatt mobil og PC.

«For at Karoline ikke skulle utsette seg selv eller andre for fare, så vi ingen annen

utvei, der og da, enn å gjennomføre tiltaket», skriver daglig leder ved Milepælen, Kjell Ivar Lund i en e-post til VG. Lund presiserer at institusjonen flyttet Karoline for å ivareta omsorgen for henne, i tett dialog med barnevernet.

– De ansatte sa: Du må bare flytte opp på hytta i noen dager. Og jeg gikk hele tiden med forhåpninger om at jeg snart skulle få reise derfra, sier Karoline.

Hun fikk en dato for når hun skulle flytte vekk fra hytta. Så ble den utsatt. Den første halvannen måneden rømte Karoline gang på gang. Hun nektet å bli med tilbake, står det i institusjonens dokumenter.

Etter 17 dager klaget Karoline til Fylkesmannen på at hun var blitt fratatt PC og mobil.

Ingrid Pelin Berg i Bufetat

Barneverntjenesten i kommunen har ansvaret for barn som ikke kan bo med sine foreldre. De utreder barnas behov og finner ut hvordan det er best for barnet å bo.

Når kommunen har gjort sin faglige vurdering, sender de en søknad til Bufetat. Etaten skal finne et fosterhjem eller en institusjonsplass til barnet.

Staten og Bufetat betaler størstedel av regningen for institusjonsplasseringer – og kommunen betaler en egenandel.

BLE SKJERMET HER: Hytta ligger i Årnes, og er en del av institusjonen Milepælen. Karoline følte seg tvunget til å være der.

«Jeg ble helt gæren av å være der»

I et dokument VG har fått innsyn i, gjengir Fylkesmannen klagen hennes slik:

«Milepælen har flyttet deg til en avdeling langt inni skogen. Det blir derfor verre for deg siden du ikke har tilgang til telefon og Mac». «Du får vondt inni deg, og du skriver at ingen ungdommer skal ha det sånn. Du føler at Milepælen tror alle problemer løses med å sende deg langt inn i skogen».

Karolines klage ble ikke behandlet av Fylkesmannen før etter nesten tre måneder. Hun hadde da flyttet ut av hytta.

I sitt til VG forsvarer Milepæleens daglige leder flyttingen til hytta, som han omtaler som Bjørknes.

«Om Karoline sier at hun ikke ville være der oppe frivillig, så er det det hun sier. Jeg kommer ikke til å kommentere mer på det, men det ble aldri brukt tvang for å få henne opp til Bjørknes. Vi observerte at jenta hadde sin beste utvikling og vekst i perioden på Bjørknes. Om det faktisk var slik Karoline oppfattet det, er en annen sak», skriver Kjell Ivar Lund til VG.

Karoline kjenner seg ikke igjen i disse beskrivelsene:

– Jeg hadde ikke min beste utvikling på den hytta. Jeg rømte jo hele tiden, og følte meg tvunget til å være der.

Karoline «har i denne perioden ikke hatt egentid», skriver institusjonen i dokumentene fra den første måneden. Hun gikk heller ikke på skolen.

Det var ikke mulig å gå ut av døren uten at en ansatt fulgte etter, forteller Karoline.

Nå hever hun stemmen: – Jeg ble helt gæren av å være der.

Hvorfor må noen barnevernsbarn skilles fra andre barn?

Barna i enetiltak er noen av de mest sårbare og syke i barnevernet, forklarer regiondirektør i Bufetat Øst, Ingrid Pelin Berg. Hun uttaler seg på vegne av de fem Bufetat-regionene. Mange av barna har en lang og komplisert historie i barnevernet, og en rekke flyttinger bak seg. Bufetat beskriver enetiltak som «siste utvei» for barn som av ulike årsaker ikke fungerer i en gruppe.

– Det er i noen tilfeller helt nødvendig for det enkelte barns omsorg, sikkerhet og trygghet. Det er altså ofte en kombinasjon av massiv omsorgssvikt og barns egen mangel på utvikling som er årsaken til at noen barn bor alene, forklarer Pelin Berg.

VG konfronterer henne med avsløringen om at antallet enetiltak og barn som bor alene på institusjon, er mer enn fordoblet på fem år.

– Det har vært en uheldig økning, svarer Pelin Berg.

Etaten har vært redd for å gjøre feil, sier hun: – Etter flere alvorlige saker ble det skjerpede krav til kvaliteten i tilbudet av institusjoner. Det har nok påvirket både kommunene og Bufetat i retning av flere enetiltak. Vi har ønsket å sikre riktig tilbud det enkelte barn.

Bufetat har nå skjerpet kravene til seg selv, og jobber aktivt for å få ned bruken av enetiltak. I stor kontrast til tidligere år, er det kun opprettet fire nye enetiltak hittil i

år, sier Pelin Berg.

– Har da barn bodd alene med ansatte i enetiltak uten at det har vært nødvendig for barnet?

– Ja, det kan selvsagt være tilfelle, når man ser på det i ettertid.

– Vurderingene der og da ble lagt til grunn for valg av tiltak. Men det er langt fra slik at disse barna har fått et dårlig tilbud.

– Vil Bufetat be om unnskyldning til disse barna?

– Vi har gitt barn og unge tilpassede tiltak når det er vurdert at det har vært behov for det. Vi prøver alltid å finne tiltak som kan hjelpe ungdommene, det gjør vi fremdeles, det er vårt ansvar. Hvis det kommer nye opplysninger om barn som ikke har vært kjent, så vil vi gå gjennom disse, og vi vil alltid være åpne for å ta lærdom.

Etaten begynte å føre samlet oversikt over antall barn i enetiltak fra 2017. Men Bufetat har ikke en slik oversikt over hvor mange barn som bor alene på institusjoner som er ment for flere barn – eller hvor mange som blir skjermet, slik Karoline ble.

– Burde dere hatt den oversikten?

– Nei, og jeg vet heller ikke om det er vårt ansvar. Vårt ansvar er å sørge for at barn og unge som er plassert i dag har et godt og tilstrekkelig tilbud, sier Pelin Berg.

Hjemmet ditt er en institusjon. Hver dag skal voksne ansatte fylle ut rapporter – om hva du gjør, hva du har sagt og hvordan du har det. Du er aldri hjemme alene. Hvor lenge må barn bo på denne måten?

● På VGs spørsmål har kommunene oppgitt varigheten for 271 tiltak der barn bor alene med ansatte.

● Barna i 163 av disse tiltakene bodde slik i over ett år.

● 43 barn bodde isolert i tre år eller lenger. Noen av dem i over seks år, viser VGs kartlegging.

Barneombudet reagerer: – Ingen lovverk regulerer hvor lenge barn skal være i slike tiltak, hvem som skal være der eller hvorfor. Da blir det umulig å ha kontroll. Det sikrer ikke barn slik de trenger å sikres, sier Inga Bejer Engh.

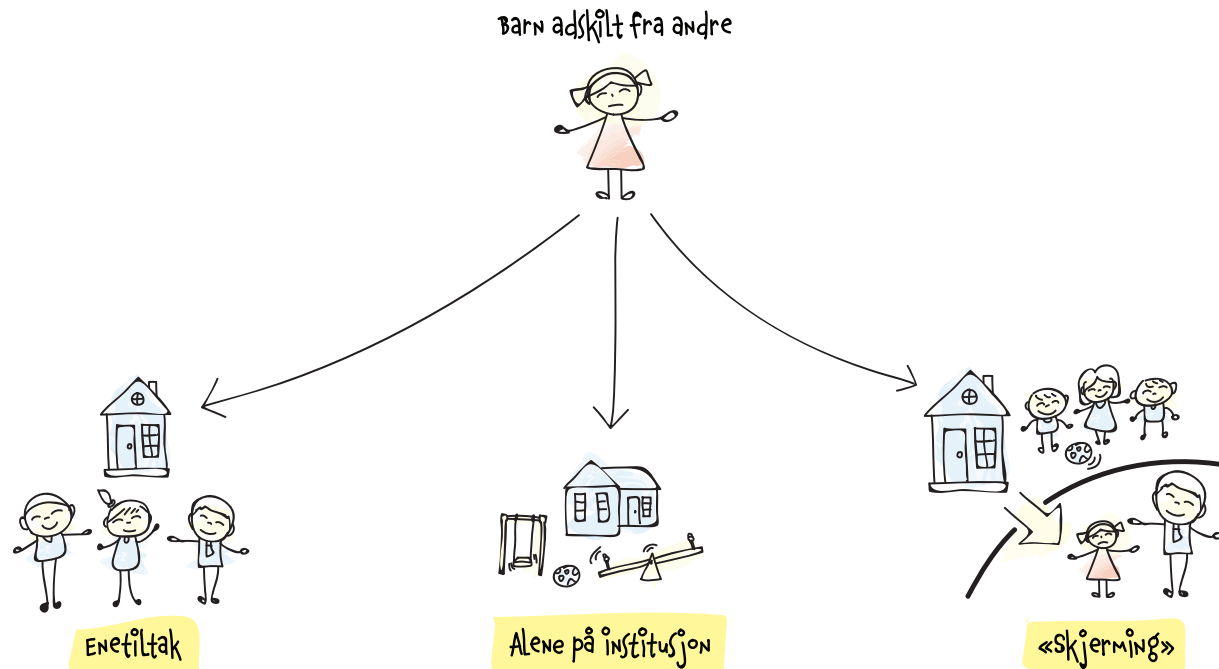
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har ikke sett behovet for en regulering i loven, fordi det allerede er strenge reguleringer av barnevernsinstitusjoner, begrunner direktoratet.

– Vi er mest opptatt av hvordan barn på institusjon skal ivaretas generelt, uavhengig av om de bor alene eller med andre barn. Vi vil se nærmere på behovet for faglige retningslinjer eller lovendringer når kunnskapsgrunnlaget er bedre, sier Bufdir-direktør Mari Trommald.

Mangelen på oversikt over hvor ofte og hvor lenge barn bor atskilt fra andre barn, bekymrer Mogens Albæk, psykologspesialist og tidligere spesialrådgiver i Bufetat.

– Det reiser mistanke om at mange av disse tiltakene hverken er planlagte eller ønsket. Enetiltak, da spesielt over tid, kan jeg ikke se at det er mulig å forsvare faglig.

Å dempe problematferd med kontroll og isolasjon er et faglig feilspor, mener han. ➔

Et enetiltak er en institusjonsplassering der det på forhånd er planlagt at barnet skal bo alene med ansatte.

Noen barn bor alene på en institusjon som er ment for flere barn. Dette er ikke et enetiltak, men barnet bor likevel alene på institusjonen sammen med voksne ansatte.

Barnevernsinstitusjonen kan ta barnet ut fra fellesskapet for en periode, dersom de anser det som nødvendig. Dette er ikke inkludert i VGs oversikt.

← Det blir som å behandle lungekreft med hostemedisin.

Vinteren 2018 er Karoline tilbake på hytta sammen med VG. Gresset er gult under snøen. Ett år er gått siden hun bodde her.

Hun trækker på en sigarettneip i grusen. Her satt de ansatte og røyket i pausene, minnes Karoline. Hun fikk ingen besøk av venner, forteller hun. Dokumentene viser heller ikke noe om besøk. Men hun fikk noen ganger dra på kjøpesenteret, kino eller trening – sammen med en ansatt. «Så å si hver dag var jenta på aktiviteter. Det hun ikke hadde mulighet til, var å være med de andre ungdommene», skriver Milepælen i en e-post til VG.

Mot slutten av oppholdet ble Karoline praktikant i en barnehage noen dager i uken. Til de voksne sa Karoline tydelig ifra, viser et dokument fra institusjonen: Hun ville hjem, fordi hun trengte foreldre som var sammen med henne fordi de var glad i henne, ikke fordi det var jobben deres.

– Jeg ble veldig ensom når jeg ikke hadde noen å snakke med ... sånn ordentlig.

Barn som bor i enetiltak, blir «svært ensomme og gjev også sterkt uttrykk for det», fastslo Fylkesmannen i Møre og Romsdal etter å ha gjennomført flere tilsyn i 2015.

Barna manglet sosial kontakt, aktiviteter og skolegang, registrerte Fylkesmannen.

Boende kun med ansatte opplever barna en «følelse av isolasjon», påpeker Barne- og

familieetaten i Oslo kommune i en undersøkelse fra i sommer.

Etter samtaler med 17 barn i enetiltak kom det frem at barna opplevde å «føle seg i mindretall, styrt og kontrollert av voksne som kan fremstå som kalde eller følelsesløse».

Det finnes ingen forskning som kan si noe sikkert om hvordan det går med disse barna, bekrefter både Bufetat og Bufdir.

– Jeg føler ikke at vi har nok kunnskap om institusjonstiltak generelt. Vi etterspør slik forskning, sier avdelingsdirektør i Bufetat, Ingrid Pelin Berg.

Barnevernsadvokat Grethe Gilstad er urolig: – Kan man gjøre et så sterkt inngrep i barns liv – og bruke enorme ressurser – uten å ha kontroll på effekten? Skader man mer enn man hjelper disse ungdommene?

Den eldre mannen som leide ut hytta til Milepælen, sier ja til at Karoline kan få komme inn igjen høsten 2019.

Institusjonen har nå sluttet å bruke hytta. I en e-post til VG oppgir Milepælen at stedet har vært viktig i arbeidet med ungdom, men: «Når vi har fått tilbakemeldinger på at avdelingen ligger vanskelig til, har vi likevel valgt å avvikle forholdet».

Mange av møblene er borte. Men Karoline kjenner igjen sprekke i veggene.

Hytta var godkjent for bruk i maks én måned av gangen. Bruken måtte være «forvarlig, kortsiktig og et frivillig tiltak fra

ungdommens side», ifølge Bufetat.

Likevel bodde Karoline der i tre måneder, viser institusjonens dokumenter, som VG har fått innsyn i.

Karoline reagerer kraftig på opplysningene fra Bufetat. Hun ville ikke være på hytta:

– Ingen vil være der frivillig. Barnevernet og institusjonen har gjort en stor feil.

Slik hentet VG inn tallene

● VG har spurt barnevernet i alle kommunene om antallet barn, i perioden 2014 til 2018, som har bodd i enetiltak eller alene på institusjon med ansatte. VG har også spurt om varigheten på oppholdet.

● Siden mai i år har VG fått svar fra 419 av 422 kommuner. Asker kommune har ikke gitt VG innsyn. Sandefjord kommune har ikke gitt VG tilstrekkelig informasjon til at tallene fra kommunen kan inkluderes i statistikken. Oppegård kommune har ikke gitt VG informasjon om barn som bor alene på institusjon, utover enetiltakene. Tallene VG presenterer er basert på svarene fra kommunene.

● Kommunene har manuelt gått gjennom alle sine institusjonsplasseringer, hatt møter med ansatte og tidligere ansatte for å kunne oppgi tallene. VG tar forbehold om at det kan være enetiltak eller barn alene på institusjon som ikke er med i oversikten.

● Tallene viser antall barn som bor i enetiltak eller alene på institusjon per år. Flere av barna har bodd i tiltakene over flere år. Noen av barna har bodd i flere ulike enetiltak med en pause mellom tiltakene.

● I oversikten har VG inkludert alle enetiltak, samt barn som har bodd alene på institusjon. Barn som har bodd alene på institusjon i under en måned er ikke med i oversikten.

● De fleste plasseringene er gjort av Bufetat, men i noen få tilfeller er disse gjort direkte av kommunen. Oslo kommune bestiller ikke plasseringer gjennom Bufetat, og anser seg selv som en egen region. * I denne saken oppgir også VG varigheten på mange av disse tiltakene. Ikke alle kommunene har oppgitt tilstrekkelig informasjon om varigheten, og opplysningene er derfor basert på 271 tiltak. I de tilfellene der tiltakene ennå ikke er avsluttet, har VG har regnet ut varigheten fram til juni i år.

PÅ ROMMET: Noen ganger fikk Karoline bruke mobil mens hun bodde på hytta. På rommet sitt tok hun dette bildet, som hun føler at viser hvordan hun hadde det, sier Karoline. Foto: PRIVAT

– ER AVHENGIG AV AT BARN SIER IFRA TIL OSS

I løpet av Karolines tre måneder på hytta kom Fylkesmannen i Oslo og Akershus på tilsyn én gang.

Fylkesmannen hadde da ingen bemerkninger om lovbrudd, og mener at Karoline ikke ga beskjed om at hun mistrikket.

– Dersom hun hadde sagt ifra klart og tydelig at hun ikke ville være der, ville vi tatt opp dette med institusjonen. Men vi hadde ikke signaler om at hun ikke trivdes. Vi er avhengig av at barna sier ifra til oss, sier Bente Rygg, avdelingsdirektør i Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

I dag fastslår likevel Fylkesmannen overfor VG at Karolines opphold der – utover den første måneden – var ulovlig.

– Vi har, etter vår oppfatning, alltid hatt en svært god dialog med fylkesmannen. Vi regner med at om fylkesmannen mener at vi har brutt loven, så vil de kontakte oss, skriver daglig leder i Milepælen, Kjell Ivar Lund.

Karoline har fått god omsorg, mener Bufetat, som godkjente hytta for kortere opphold.

Etaten har ikke fastslått at det var en ulovlig praksis – men det var en risiko for det, forklarer direktør i Bufetat region øst, Ingrid Pelin Berg.

– I en barnevernssak er det vanskelig med absolutter. Den plikten institusjonen har for å sørge for ungdommens beste, er det viktigste i denne situasjonen, sier Berg.

– Men hytta var bare godkjent for bruk i én måned?

– Av og til må barnevernsinstitusjoner gjøre vurderinger som innebærer et avvik fra noen deler av regelverket rundt barnevern. Her har institusjonen handlet i kraft av sin plikt til å ivareta omsorgen for den enkelte beboer. God omsorg innebærer at institusjonen gir beboeren vern og beskyttelse, slik at ungdommen ikke utsetter seg selv eller andre for fare.

– Hytta skal, ifølge Bufetats godkjenning, bare benyttes til frivillig bruk. I Karolines sak rømmer hun gjentatte ganger, og nekter å være med tilbake. Er det da frivillig?

– Opphold skal være basert på informert samtykke. Det er likevel slik at institusjonen og barnevernet må ta de nødvendige grep for å gi ungdommen god omsorg og beskyttelse.

Hensynene er nøye vurdert, godt dokumentert og informert tilsynsmyndigheten, oppgir etaten.

– Hva tenker dere om at hytta var plassert langt inn i skogen?

– Det er en godt og fullt utrustet enebolig. Det er et bevisst valg fra institusjonen at den er i landlige og idylliske omgivelser, sier Berg.

«LANDLIG OG IDYLLISK»: Karoline har fått god omsorg, mener Bufetat, som godkjente hytta for kortere opphold.

BARNA SOM BOR ISOLERT

Dette er saken:

- Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner, har VG avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor i såkalte enetiltak eller alene på institusjon har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.
- Minst 333 barn har bodd isolert i løpet av disse årene. Kommunene har oppgitt varigheten for 271 tiltak der barn bor alene med ansatte, i 163 av disse tiltakene bodde slik i over ett år. Noen av dem i over seks år.
- Ennetiltak regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet. I fjor kjøpte staten enetiltak fra private aktører for mer enn 650 millioner kroner.

FAKSIMILE: VG i går.

BARN MÅTTE - MOT FAGLIG

Av MARIE GOLIMO KINGSRØD og YASMIN SFRINTZERIS

Det lokale barnevernet mente at barna burde bo sammen med andre barn, eller i fosterhjem. Likevel ble det bestemt at de måtte bo med kun voksne ansatte.

I går avslørte VG at antallet barn som må bo isolert i såkalte «enetiltak» eller «alene på en institusjon ment for flere», er mer enn fordoblet de siste fem årene.

Denne formen for omsorg regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet.

Nå kan VG avdekke at flere barn er blitt boende isolert – til tross for at hjemkommunen har ment at barnets beste vil være å bo sammen med andre barn eller i fosterhjem.

Kommunen har hovedansvaret for barn i barnevernets omsorg. Men når et barn skal flytte på institusjon eller i et fosterhjem, henvender kommunen seg til det statlige Bufetat, som plasserer barnet.

Barnevernsledere i flere store kommuner forteller til VG at en rekke barn er plassert alene – mot deres faglige råd.

● Stavanger kommune har de siste fem årene hatt 22 barn som har bodd isolert fra andre barn. 17 av barna skulle aldri bodd slik, mener kommunen. Kun i én av sakene ble det søkt om enetiltak på bakgrunn av at barnet selv ønsket det, opplyser barnevernssjef Gunnar Toresen til VG.

● Bergen kommune har hatt 24 barn i enetiltak mellom 2014 og 2018. Alette Hilton Knudsen, direktør i Etat for barn og familie i Bergen, formidler til VG at «vi mener at hver enkelt flytting må vurderes spesielt, og det er kun i et fåtall saker at vi har vurdert at et enetiltak er det beste for barnet. Men noen ganger har det også vært riktig for barnets beste».

● I Sandnes kommune, har ni barn bodd som eneste barn på institusjon i løpet av de siste fem årene. For syv av

barna hadde ikke kommunen søkt om enetiltak. Likevel ble barna boende alene på institusjon i kortere eller lengre perioder. «Dersom barnevernstjenesten vurderte at barnets/ungdommens beste var å bo i enetiltak, så hadde vi søkt om enetiltak», skriver leder i Barne- og familieenheten i Sandnes kommune, Silje Nygård, i en e-post til VG.

● I Kristiansand kommune har 13 barn bodd alene med ansatte de siste fem årene. Kun i to av sakene var dette et ønske fra kommunen selv.

– Vi har barn på enetiltak som vi aldri har ønsket at skal være alene, erkjenner barnevernssjef i Stavanger, Gunnar Toresen.

Han påpeker at det ikke går an å finne noen gode argumenter for at flere av disse barn skal bo isolert fra andre barn:

– Det er veldig dyrt, og i de aller fleste tilfellene er det dårlig for barnet. Når vi griper inn, og det ikke blir bedre for barna, gjør det vondt for meg personlig.

Ett barn i enetiltak har en gjennomsnittlig årspris på 6,8 millioner, og kjøpes nesten bare av private aktører.

– Hjerteskjærende

– Vi har besøkt barn som bor alene og isolerte ute i skogen med ansatte. Det er klart at det er hjerteskjærende.

– **Hvordan kan dere se på at barn bor isolert fra andre barn, når dette ikke er barnets beste?**

– Jeg skal ikke påstå at kommunen har vært så prektig i dette, men vi er i en situasjon der Bufetat skal bestemme hvor barnet skal bo, sier Toresen.

– I mange saker har ikke kommunen vært klar over at barnet flytter i et enetiltak, fordi barnet plasseres på den eneste institusjonen som er tilgjengelig. Da har vi først i etterkant av flyttingen sett at barnet faktisk bor alene.

– Bekymret

Kristiansand kommune vil også at denne praksisen skal komme frem:

– Barnevernstjenesten i kommunen har for flere av ungdommene ønsket flere barn inn, men det har ikke skjedd, sier Monica Brunner, barnevernsleder i Kristiansand. →

BO ISOLERT GERÅD

ALENE MED ANSATTE:
VG har fortalt historien om hvordan barn i barnevernet bor isolert fra andre barn i såkalte enetiltak. Foto: JØRGEN BRAASTAD

BARNA SOM BOR ISOLERT

BARNEOMBUD: Inga Bejer Engh sier at de har sett at enetiltak opprettes uten gode faglige vurderinger. Foto: LINE MØLLER

← **– Kan dere si nei til Bufetat, dersom dere mener at tiltaket ikke er riktig for barnet?**

– Dersom vi er skeptiske til at tiltaket er barnets beste, ber vi Bufetat om å komme med et nytt tiltak. Men det krever erfaring og mot å stå opp mot et stort system, sier Brunner.

Monica Brunner, som er barnevernssjef i Kristiansand, sier hun er bekymret for at barna selv ikke har så mye å si.

Hun fortsetter:

– Jeg er nok bekymret for at barna ikke har så mye å si, og at Bufetat har all makt i dette.

Barnevernet i Kristiansand oppgir til VG at deres erfaring er at det ikke hjelper å klage på tiltakene fra Bufetat – men sier de likevel vil bli flinkere til å gjøre det i disse sakene.

– I strid med regelverket

I et internt notat fra Bufetat region sør fra oktober i fjor, som VG har fått tilgang på, står det: «Regionen anser at det er flere ungdommer i enetiltak som kunne vært plassert sammen med andre ungdom».

Denne praksisen mener jurist i Unicef, Marthe Sleire Engedahl, er i strid med regelverket:

– Dersom det er slik at barn plasseres i enetiltak når lokalt barnevern mener barnets beste er å bo med andre barn eller i fosterhjem, er det i åpenbar strid med Barnevernlovens formål, sier Engedahl, som tar forbehold om at de utelukkende kjenner saken fra VG.

– Etter loven er det Bufetat som

«I mange saker finner vi ikke spor av faglige

vurderinger på hvorfor barn har havnet i enetiltak.»

Inga Bejer Engh, barneombud

beslutter hvilken institusjonsplass som skal tilbys til det enkelte barn. Dersom kommunen mener at et tiltak er ulovlig eller uforsvarlig skal, og bør de, klage til Fylkesmannen. Vi har ikke mottatt noen klager fra kommunen, og vår erfaring er at vi og kommunal barneverntjeneste kommer til enighet om valg av institusjonsplass.

– For å spare penger

Barnevernssjefen i Stavanger mener mangel på institusjonsplasser er hovedårsaken til at barn bor isolert – mot faglige råd.

– For å spare penger har Bufetat siktet på å ha så få langsiktige kjøp av institusjonsplasser som mulig. Når det da blir endringer i etterspørselen, blir etaten tvunget til å gjøre dyre enkeltkjøp – som ofte blir enetiltak, sier Toresen.

Barnevernssjef i Stavanger, Gunnar Toresen, peker på mangel av institusjonsplasser som en av årsakene til isolering av barn.

– Kan ikke dere som kommunetake nei til dette?

– Vi kan si nei til en institusjonsplass, men da får vi ikke noe annet. Du har armen på ryggen. Det er

systemet vi krangler med. Kommunene har ikke vært på jakt etter enetiltak, men institusjonsplasser som ikke finnes.

– Rigid system

Jurist og tidligere regiondirektør i Bufetat, Geir Kjell Andersland, har jobbet med mange barnevernssaker i Fylkesnemda. Han kaller det et rigid system:

– Bufetat kommer bare med ett forslag til plassering for barnet. Vi kunne ønsket oss flere alternativer. Mitt inntrykk er at det kommunale barnevernet også er bekymret – de føler seg prisgitt dette ene tiltaket som blir foreslått, sier Andersland.

I et prosjekt Barneombudet jobber med, har de gjort funn som bekrefter praksisen VG nå kan avdekke.

– I mange saker finner vi ikke spor av faglige vurderinger på hvorfor barn har havnet i enetiltak. Dette er et svært inngripende tiltak, og det må foreligge gode faglige begrunnelser, sier barneombud Inga Bejer Engh.

– Godt samarbeid

Trond Nygard-Sture i Bufetat region vest svarer på kritikken i en e-post til VG. Bergen, Stavanger og Sandnes er underlagt denne regionen.

«Vi er enige med kommunene i at antall barn som har bodd i enetiltak har vært for høyt de siste årene. Vi har de siste dagene gått gjennom mange av sakene vi har hatt med enetiltak for ungdom i Stavanger, og det vi finner der samsvarer ikke helt med opplysningene barnevernslederen i Stavanger har gitt VG.

Vi har vært i dialog med dem om dette, og vi er enige om at dette er krevende, og vi har et felles ønske om å sette oss sammen for å gå gjennom sakene.

Vi har over år hatt tett og løpende dialog med Bergen kommune om alle plasseringer i institusjon, og da også barn plassert i enetiltak. Kommunen har i noen saker beskrevet ønske om enetiltak i søknader om institusjonsplass og i møter om enkeltbarn.

I noen tilfeller har barn som skulle bo i gruppetiltak bodd alene, i påvente av at andre barn skulle flytte inn. Så har det tatt lengre tid enn ønskelig før ny innflytting.

Vi har også hatt kontakt med Sandnes kommune om dette, og oppfatter at vi er enige om at det er flere grunner til at ni barn fra kommunen i perioder har bodd alene. Vi opplever at vi har et godt samarbeid med Sandnes kommune i enkeltsakene».

– Ikke mottatt klager

Bufetat region sør har ikke mottatt klager fra kommunene. Kristiansand kommune er underlagt denne regionen. Direktør i regionen, Ellen Ølness Nadim, skriver i en e-post til VG.

«Vi har ikke mottatt klager fra kommuner som mener at vi har valgt enetiltak der det er søkt om gruppetiltak.

I praksis velges oftest tiltak til ungdom som ikke kan nyttiggjøre seg av det ordinære tjenestetilbudet vårt i samarbeid mellom barnevernstjenesten i kommunen, psykisk helse og Bufetat.

Her kommer det frem vurderinger om at ungdommene trenger skreddersydde tiltak med høy bemanningsfaktor.

Av ulike årsaker kan det likevel skje at ungdommer har bodd alene på institusjon som er et gruppetiltak, og der intensjonen har vært at det skal bo flere ungdommer. Bufetat har, sammen med kommunen, da gjort løpende vurderinger.

Vi mangler ikke tiltak – men vårt ordinære tiltaksapparat, inkludert de private rammeavtaleplassene vi har hatt, har for enkelte ungdom vist seg å ikke tilfredsstillende de rammene som våre samarbeidspartnere har etterspurgt».

30 NYHETER

AVSLØRER

Barnevernsbarnet Karolines sterke historie

BARNA SOM BOR ISOLERT

1 **2** **3**

Barnevernsbarnet Karoline har en sterk historie. Hun ble plassert i et hjem utenfor Oslo som et år gammel. Der ble hun adoptert av en familie som tok seg av henne som sin egen datter. Karoline er nå 14 år og går på skole. Hun er en aktiv jente som liker å spille fotball og danse. Hun har mange venner og er glad i å være sammen med familien sin.

2 **3**

Barnevernsbarnet Karoline har en sterk historie. Hun ble plassert i et hjem utenfor Oslo som et år gammel. Der ble hun adoptert av en familie som tok seg av henne som sin egen datter. Karoline er nå 14 år og går på skole. Hun er en aktiv jente som liker å spille fotball og danse. Hun har mange venner og er glad i å være sammen med familien sin.

FAKSIMILER: VG lørdag og søndag

32 NYHETER

Tatt ut av Il bern alle år:

333

1 **2** **3**

Barnevernsbarnet Karoline har en sterk historie. Hun ble plassert i et hjem utenfor Oslo som et år gammel. Der ble hun adoptert av en familie som tok seg av henne som sin egen datter. Karoline er nå 14 år og går på skole. Hun er en aktiv jente som liker å spille fotball og danse. Hun har mange venner og er glad i å være sammen med familien sin.

33 NYHETER

«Jeg ble helt gæren av å være der»

Barnevernsbarnet Karoline har en sterk historie. Hun ble plassert i et hjem utenfor Oslo som et år gammel. Der ble hun adoptert av en familie som tok seg av henne som sin egen datter. Karoline er nå 14 år og går på skole. Hun er en aktiv jente som liker å spille fotball og danse. Hun har mange venner og er glad i å være sammen med familien sin.

— DET BURDE

STATSRÅD: Barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad vil at kommunene skal lyttes til i større grad når barnevernsbarn skal plasseres. Foto: HANNA KRISTIN HJARDAR

NYHETEN

INNADELINGEN

ER AVVENNING AV AT BARN SIER PRA TE OSS

Det er viktig å vite at barn som bor isolert, ofte har vanskelig for å si fra. Dette kan føre til at de blir utnyttet eller misbrukt. Det er derfor viktig at voksne som jobber med barn, er oppmerksomme på tegn på isolasjon og utnyttelse.

SIB blevert VGs beste

SIB (Samarbeidsinstitutt for barn) har blitt kåret til VGs beste institusjon for barn. Dette er et stort anerkjennelse for deres arbeid med å hjelpe barn som bor isolert.

NYHETEN

BARN SOM BOR ISOLERT

Dette er sakene

Det er viktig å vite at barn som bor isolert, ofte har vanskelig for å si fra. Dette kan føre til at de blir utnyttet eller misbrukt. Det er derfor viktig at voksne som jobber med barn, er oppmerksomme på tegn på isolasjon og utnyttelse.

BARN SOM BOR ISOLERT

BARN MÅTTE BO ISOLERT – MOT FAGLIGE RÅD

Det er viktig å vite at barn som bor isolert, ofte har vanskelig for å si fra. Dette kan føre til at de blir utnyttet eller misbrukt. Det er derfor viktig at voksne som jobber med barn, er oppmerksomme på tegn på isolasjon og utnyttelse.

NYHETEN

BARN SOM BOR ISOLERT

- I mange saker finner vi ikke spor av faglige vurderinger på hvorfor barn har kommet i enetiltak.

Det er viktig å vite at barn som bor isolert, ofte har vanskelig for å si fra. Dette kan føre til at de blir utnyttet eller misbrukt. Det er derfor viktig at voksne som jobber med barn, er oppmerksomme på tegn på isolasjon og utnyttelse.

IKKE SKJEDD

Ropstad reagerer etter VGs barnevernsavsløring

Av YASMIN SFRINTZERIS og MARIE GOLIMO KINGSRØD

Barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad mener barn kun skal måtte bo isolert i de aller mest alvorlige tilfellene. – Vi jobber for å gi barna et best mulig tilbud. Det fortjener de. Hvis vi ikke har klart det, er det beklagelig, sier statsråden.

VG har avslørt hvordan antallet barnevernsbarn, som bor isolert fra andre barn i enetiltak eller alene på en institusjon ment for flere, er mer enn fordoblet de siste fem årene.

Økningen har ikke vært ønsket politisk, ifølge barne- og familieminister, Kjell Ingolf Ropstad (KrF).

– Det burde ikke skjedd. Vi mener at det i de aller fleste tilfellene vil være best å bo sammen med andre barn, det må være målet. Kun i de mest alvorlige tilfellene, der det er nødvendig, bør enetiltak brukes, sier han etter VGs avsløring.

Som en av årsakene til økningen peker Ropstad på da han selv satt i justiskomiteen.

– Jeg jobbet mye med at barn ikke skal fengsles. Det betyr nedgang der, men også at det blir større utfordringer for barnevernet, sier han.

– Har dere rustet barnevernet godt nok for å håndtere nedgangen i barn i fengsler og nedtrapping av tilbudet i psykisk helsevern?

– Vi har nå fullt trykk på å gjøre barnevernet bedre, og gi et bedre tilbud til de barna som trenger det aller mest. Blant annet etableres det to institusjoner i samarbeid med psykisk helsevern for å kunne gi et tilbud til barn og unge med særlig komplekse behov, sier Ropstad og fortsetter:

– Vi jobber også med en omfattende gjennomgang av hele institusjonsbarnevernet. Det er helt avgjørende at barnevernet er rustet til å gi et godt tilbud også til de barna og ungdommene med de største utfordringene.

– Beklagelig
Ropstad påpeker at det i 2019 har vært en nedgang i antallet nyopprettede

enetiltak. Han mener skjerpede krav er årsaken til dette:

Kommunene, som utreder sakene og kjenner barna best, skal lyttes til i større grad. Dersom barnet plasseres i enetiltak skal det dokumenteres et behov for det og gis en faglig begrunnelse, hvor både kommunens og barnets synspunkt vektlegges. I tillegg skal det være en plan for hvor barnet skal flyttes videre og en planlagt slutt dato for enetiltaket.

I 2019 er det kun fire nye barn som bor i enetiltak.

– Det er en drastisk nedgang fra tidligere år. Er det da mange barn som ikke burde bodd alene tidligere?
– Ja. De barna burde fått et annet tilbud, mener Ropstad.

Praktiske årsaker

Søndag kunne avdekke at flere barn er blitt boende isolert – til tross for at hjem-kommunen har ment at barnets beste vil være å bo sammen med andre barn eller i fosterhjem.

Barne- og familieminister mener det kan være praktiske årsaker til at det ikke har vært mulig å oppfylle kommunens ønsker.

– Men er praktiske årsaker en god nok grunn til at barn må bo slik?

– Nei, det er i utgangspunktet ikke det. Hvis det ikke er noe forsvarlig tilbud tilgjengelig, er det sannsynligvis til barnets beste med et godt enetiltak. Men da må det være midlertidig, sier Ropstad.

mulig tilbud. Det fortjener de. Hvis vi ikke har klart det, er det beklagelig. Jeg skulle ønske at de barna som ikke har opplevd seg godt ivaretatt hadde fått et bedre tilbud.

– Vil du beklage til de barna?
– Det er alltid vanskelig å si hvor godt tilbudet har vært i hvert enkelt tilfelle. Vi ønsker å gi et best mulig tilbud til alle barn som trenger barnevernets hjelp, understreker han.

Ny barnevernlov

I disse dager jobber Barne- og familie-departementet med ny barnevernlov. Lørdag uttalte barneombud Inga Bejer Engh at myndighetene nå har en opplagt mulighet til å regulere bruken av enetiltak i loven.

Ropstad påpeker at enetiltak i dag er lovregulert fordi de regnes som barnevernsinstitusjoner, som har krav til kvalitet og innsyn på lik linje med andre institusjoner.

– Vi har gitt Barne-, ungdoms- og familie-departementet (Bufdir) et oppdrag om å se på hvem enetiltak egner seg for, eller er nødvendig for. Vi har også en ekstern utredning av hele institusjonsbarnevernet, og der vil vi også se på enetiltak, sier han.

– Mener du i dag at enetiltak ikke bør reguleres i loven?

– Det viktigste er at enetiltak kun brukes når det er nødvendig. De tallene vi har fra 2019, viser det at vi nå ikke har en overdreven bruk av enetiltak. Jeg tror ikke nødvendigvis lovfestingen er det viktigste, sier han.

PSSST!

I en rapport fra Barne- og familiedirektoratet går det fram at det er store kompetansemangler i barnevernet, skriver Aftenposten. 80 prosent av de ansatte skal ha utdannelse på masternivå innen ti år. Nå er det 8 prosent som har det, i følge rapporten.

SKJERMET: Lørdag fortalte VG historien om Karoline (18) som bodde isolert på en hytte i skogen i tre måneder. Foto: JØRGEN BRAASTAD

Streik gir togstans i to timer torsdag

Torsdag stanser togtrafikken fra klokken 12 til 14. Da går Norsk Lokomotivmannsforbund og Norsk Jernbaneforbund til politisk streik mot EUs jernbanepakke.

Ifølge Nettavisen dekker ikke Vy

kostnadene ved annen transport. Bare kunder som kjøpte billett for streiken ble gjort kjent, kan få prisavslag som følge av forsinkelse.

– Tog underveis stopper på nærmeste stasjon og står stille frem til streiken avsluttes klokken 14. Flere lokaltog blir også inn-

stilt, opplyser Vy. Streiken er en protest mot innføringen av EUs fjerde jernbanepakke.

– Vi ønsker en moderne jernbane med demokratisk styring, hvor det ligger til rette for økt trafikk av passasjerer og gods, både nasjonalt og ikke minst på

ters av landegrensene. Det vil stå i fokus når jernbaneansatte, fagbevegelsen og det brede lag av folket sier nei til EUs fjerde jernbanepakke og ja til toget som fremtidens transportmiddel, skriver Norsk Lokomotivmannsforbund (NLF).

Torsdag 31. oktober vil forbundet om nødvendig trappe opp ved å stoppe togene mellom klokken 14 og 16.

I tillegg til NJF og NLF deltar Fagforbundet, Fellesforbundet, Yrkestrafikkforbundet og Delta Jernbane i streiken. (NTB)

EKSPERT PÅ MENNESKERETTIGHETER: Jusprofessor ved Universitetet i Oslo og medlem av FNs barnekomité, Kirsten Sandberg. Foto: AP

– UMENNESKELIG BEHANDLING

Professor om barna som bor isolert

Av MARIE GOLIMO KINGSRØD og YASMIN SFRINTZERIS

At barnevernsbarn må bo isolert med voksne ansatte, mener jusprofessor Kirsten Sandberg kan være umenneskelig behandling. Flere jurister frykter at tiltakene bryter med menneskerettighetene.

Reaksjonene kommer etter at VG har avslørt hvordan antallet barnevernsbarn, som bor isolert fra andre barn i såkalte eniltak eller alene på institusjon, er mer enn fordoblet de siste fem årene.

Disse barna bor med voksne ansatte i turnus, døgnet rundt. Eniltak regnes som ett av de mest inngripende formene for plassering i barnevernet.

Eniltakene kan ses på som en

form for isolasjon, mener jusprofessor ved Universitetet i Oslo, Kirsten Sandberg.

– Da kan disse tiltakene falle inn under umenneskelig behandling for en del av disse barna, sier Sandberg, og viser til internasjonale konvensjoner om tortur.

Hun er en av menneskerettighetseksperter som utgjør FNs barnekomité.

Sandberg viser til komiteen som har lagt stor vekt på barns behov for kontakt med jevnaldrende. Dette er spesielt viktig for barn med psykiske problemer – og vesentlig for tenårings utvikling.

– Hvis de allerede har traumatiske opplevelser, vil det kunne være traumatiserende i seg selv å bli plassert alene og langt vekk med bare voksne ansatte, sier Sandberg.

Nevnes ikke i loven

Hun får støtte fra Geir Kjell Andersland, tidligere regiondirektør i Bufetat og barnerettsjurist.

– Eniltak i seg selv er så faglig risikabelt, at det skal mye til at slike tiltak ikke bryter barns særlige

menneskerettigheter. Da tenker jeg først og fremst på det grunnleggende hensynet om hva som er best for det aktuelle barnet, og alle barns rett til en best mulig utvikling, sier Andersland, som nå er politiker i Venstre.

Han reagerer på at eniltakene ikke nevnes spesifikt i loven – noe

Advokat Grethe Gilstad, spesialist på barnevern.

han mener de burde.

Mange av eniltakene, slik de er utformet i dag, er ulovlige, mener advokat Grethe Gilstad, som er spesialist på barnevern.

Fylkesmannen i Aust og Vest-Agder skriver i en rapport at eniltak «langt på vei synes å være i et lovtomt rom».

Bekymret

– Barn har for eksempel rett til familieliv, frihet, sosial kontakt med jevnaldrende og opplæring. Dette er mangelfullt i mange av tiltakene, sier Gilstad, som har erfaring med

Direktør i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Mari Trommald.

flere eniltak.

Direktør i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Mari Trommald, svarer på kritikken:

– Barn som bor på eniltak – i likhet med barn som bor på andre institusjoner – skal ha sosial omgang med andre barn. Eniltak skal også tilby sosiale aktiviteter til barn. Det at det tilrettelegges for sosialisering tenker vi er en del av det å være en godkjent institusjon, påpeker direktøren.

Etter Bufdirs vurdering er eniltak lovlig og er regulert på lik linje med andre barnevernsinstitusjoner.

– Det kan selvfølgelig skje brudd på regelverk eller svikt i praksis. Det er i så fall ikke bra. Vi har også vært bekymret for eniltak og har derfor igangsatt en rekke styringsaktiviteter.

Men direktoratet har så langt ikke sett et behov for en spesifikk lovregulering av eniltak.

DETTE ER SAKEN

● Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner, har VG avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor i såkalte eniltak eller alene på institusjon har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

● Minst 333 barn har bodd isolert i løpet av disse årene. Kommunene har oppgitt varigheten for 271 tiltak der barn bor alene med ansatte. I 163 av disse tiltakene bodde slik i over ett år. Noen av dem i over seks år.

● Eniltak regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet. I fjor kjøpte staten eniltak fra private aktører for mer enn 650 millioner kroner.

– I Norge er institusjoner som sådan regulert i loven, uavhengig av størrelse. Om det bor et eller flere barn der, er det et regelverk knyttet til det, sier Trommald.

Bodde isol

GA OPP: Camilla forteller at hun, etter å ha bodd isolert i flere måneder, ga opp.

ert i tre år

Camilla (19): – Du blir syk av det

Av YASMIN SFRINTZERIS, MARIE GOLIMO KINGSRØD og JØRGEN BRAASTAD (foto)

Camilla mener at hun ble syk av å bo isolert. Gjentatte ganger sa hun ifra om at hun ville bo med andre barn. Men hun ble ikke hørt.

VG har i flere artikler fortalt historien om barnevernsbarna som bor isolert fra andre barn.

En av dem er Camilla (19), som i tre år bodde isolert i tre forskjellige institusjoner.

– Du blir syk av det. Hvis du allerede er syk, blir du enda sykere. Og hvis du ikke er syk, blir du det, sier hun til VG i dag.

VG har fått innsyn i alle Camillas barnevernsdokumenter. Gjentatte ganger fortalte hun at hun hverken kunne eller ville bo alene.

Men hun ble ikke hørt, slik alle barn i barnevernet har en lovfestet rett til.

– Følte meg lurt

I dag er Camilla 19 år. Hun bor for seg selv på hybel i Kristiansand og har begynt på bibelskole.

Hun synes fremdeles det er krevende å mestre livet og klare seg selv etter tiden da hun bodde isolert.

Camilla var 15 år da hun ble flyttet til en institusjon hos den private barnevernsaktøren Tiltak for ungdom Agder (TUA). Det var plass til flere ungdommer, men Camilla bodde alene på institusjonen.

Allerede før Camilla flyttet ga hun tydelig uttrykk for at hun ikke ville bo alene, viser barnevernsdokumentene.

Forholdene i hjemmet gjorde at Camilla ikke lenger kunne bo der. Helst ville hun bo i fosterhjem, hos en vanlig familie med foreldre.

Camilla fikk ikke vite at hun skulle bo uten andre barn før hun flyttet inn på institusjonen, forteller hun.

– Da jeg forsto at de fleste ikke lever slik på institusjon, følte jeg meg lurt, forteller hun.

– Eide ikke med selv

Det første halvannet året var det verste, sier Camilla i dag. I et dokument datert januar 2017 skriver saksbehandleren hennes i barnevernet:

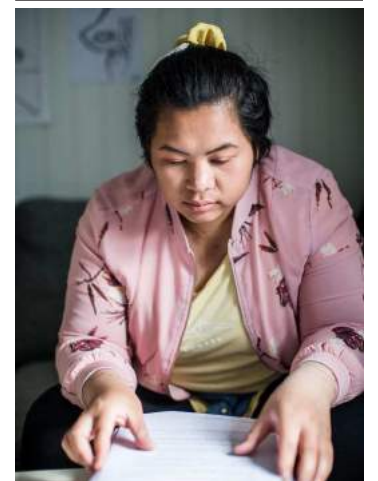
«Jenta har vist motstand mot det tiltaket hun har bodd i siden februar 2015. Hun har uttrykt ønske om å bo andre steder fra første dag».

– Ingen satte seg ned og spurte meg om hva jeg egentlig tenkte om å bo alene med voksne. Jeg følte at uansett hva jeg hadde sagt, hadde ikke det hatt noen betydning, sier Camilla.

Dette er saken

● Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner, har VG avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor i såkalte enetiltak eller alene på institusjon har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

● Enetiltak regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet. I fjor kjøpte staten enetiltak fra private aktører for mer enn 650 millioner kroner.

HJEMME I HYBELEN: Camilla har i dag begynt på bibelskole, men synes fortsatt det er vanskelig å mestre livet etter å ha bodd isolert.

I perioder sa hun daglig ifra om at hun ikke vil bo på institusjonen; til de ansatte, barnevernet i kommunen, Fylkesmannen eller Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), viser dokumentene.

– Jeg eide ikke meg selv lenger. Det var ikke jeg som bestemte over meg.

Barna skal høres

FNs barnekonvensjon lovfester barns rett til å bli hørt i alt som gjelder dem selv. Barn har krav på skikkelig informasjon og god mulighet til å uttale seg i trygge omgivelser.

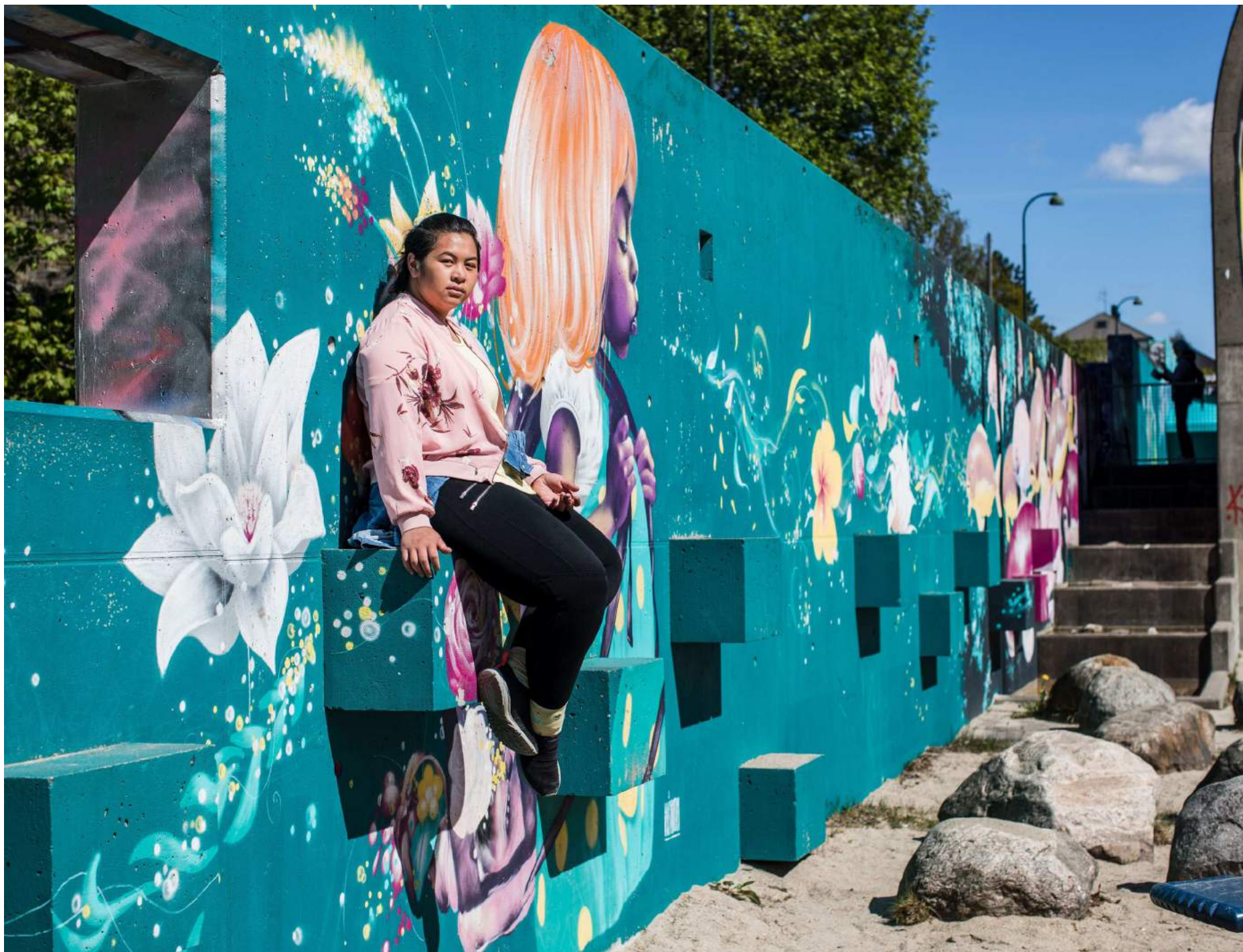
Voksne skal også sette seg inn i hva det vil si å være dem, utdypet jusprofessor ved Universitetet i Oslo, Kirsten Sandberg:

– Det er ikke dermed sagt at barna alltid skal få det som de vil. Men når de voksne vurderer hva som er barnets beste i et slikt spørsmål, må barnets stemme tillegges stor vekt.

Jurist i UNICEF Marthe Sleire Engedahl forklarer at barnevernet skal sørge for at barnet blir hørt både i forkant og i etterkant av tiltaket.

– Plikten til å høre barnet anses altså som en kontinuerlig prosess så lenge barnevernet har ansvar for barnet, sier hun.

Høsten 2016 ble Camilla stadig dårligere. Hun forteller selv at hun ga opp. Det ble star- ➔

KRITISK: Camilla mener det er kritikkverdig hvordan hun ble møtt i barnevernet.

«Det er ikke sånn at jeg våknet opp en morgen og var deprimert. Men av å være alene, isolert, ikke ha kontakt med noen, bo så feil, mangle så mye ...»

← ten på flere måneder med selvsykdom, som kommer frem i institusjonens dokumenter. – Det er ikke sånn at jeg våknet opp en morgen og var deprimert. Men av å være alene, isolert, ikke ha kontakt med noen, bo så feil, mangle så mye ... Du blir stille. Jeg gikk inn i en veldig tung depresjon.

Selv mener Camilla at hun ikke var så syk at hun måtte bo alene med voksne – men at hun ble syk av det.

Flere barn og unge blir hørt

Den private institusjonen Camilla bodde i da hun forteller at hun hadde det verst, er siden Camilla flyttet ut blitt kjøpt opp av den store helseaktøren Humana omsorg og assistanse.

«Vi synes det er trist at Camilla opplever at hun ikke ble hørt. Vi har stort fokus på gode relasjoner med ungdommene for å sikre trygghet og stabilitet», skriver divisjonsdirektør i Humana barnevern, Jan André Hansen, til VG i en e-post.

Han forteller at det er blitt lagt større vekt på brukermedvirkning de siste årene, og at flere barn og

ungdom nå blir hørt.

«Men at Camilla ikke er blitt hørt må vi, kommunen hennes og Bufetat ta på alvor», skriver direktøren.

Hansen understreker at det ikke er opp til dem som institusjon å bestemme plasseringsvedtaket for barn, de tilbyr kun plassen.

Må være kritiske

«Vi må lære av det Camilla og andre forteller om opplevelser av å bo alene, og at de ikke er blitt hørt på en god nok måte», skriver direktør i Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) region sør, Ellen Ølness Nadim.

Hun mener Bufetat må være kritiske til sin egen praksis og erkjenne

333

Minst 333 barn har bodd isolert i perioden 2014–2018. Kommunene har oppgitt varigheten for 271 tiltak der barn bor alene med ansatte. i 163 av disse tiltakene bodde slik i over ett år. Noen av dem i over seks år.

at de ikke har vært gode nok.

«Når konsekvensene blir slik Camilla beskriver det så er det sterkt beklagelig. For å utvikle tjenestene våre må vi sørge for at ungdommens behov og stemme kommer tydeligere frem», fortsetter Nadim.

Kan bli flinkere

Kristiansand kommune hadde ansvaret for Camilla. Nestleder i barnevernstjenesten, Heidi Salvesen, forteller at det alltid er vanskelig når kommunen søker en institusjon og får det tildelt av Bufetat.

– Det er ikke alltid vi har like mye vi skulle ha sagt, sier Salvesen.

Men hun understreker at kommunen har ansvaret for å følge opp barna og at de har det bra der de bor. De siste årene er de blitt mer opptatt av barns medvirkning, forteller Salvesen.

– Det betyr ikke å gjøre akkurat det ungdommen vil, men det er barnevernstjenestens ansvar å gjøre en totalvurdering av hva som er det beste for barnet.

Salvesen forteller at det ikke er kommunens ønske at barn skal bo i eniltak, men innrømmer at de selv kan bli flinkere på å klage til Bufetat.

Camilla mener det er kritikkver-

dig og bekymringsfullt hvordan hennes psykiske helse ble møtt i barnevernet.

Etter Camilla flyttet fra TUA, bor hun alene i to nye institusjoner. Selv om hun fikk flytte fra TUA, måtte hun fortsette å bo alene.

Hun har lest institusjonen, kommunens og Bufetats svar til VG, og sier:

– Jeg tar imot beklagelsen, og er spent på om det i fremtiden vil bli justeringer i praksisen deres. Og om det da faktisk vil baseres på livskvaliteten barn og ungdom får av tjenestene deres.

KREVER SYSTEM- SYSTEM- ENDRING

Toppe (Sp) om barna som lever i isolasjon

Av MARIE GOLIMO KINGSRØD
AV YASMIN SFRINTZERIS

Stortingspolitikeren Kjersti Toppe (Sp) vil kreve en mye strengere regulering og kontroll av tiltakene der barnevernsbarn bor isolert. Politikeren mener det må en større systemendring til – og skal ta opp saken for Stortinget.

VG har tidligere avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor isolert i såkalte enetiltak eller alene på institusjon, har langt over doblet seg på fem år. Dette er et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet.

VG har også avslørt at barn har bodd isolert på denne måten – mot faglige råd.

Dette burde ikke skjedd, og er beklagelig, sa barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad (KrF) til VG mandag.

– Tar for lett på det

Men stortingspolitiker og nestleder i helse- og omsorgskomiteen, Kjersti Toppe (Sp), har ikke tillit til Ropstad:

– Ropstad tar for lett på dette. Jeg stiller spørsmål ved om Ropstad forstår alvoret, systemendringene som må til og hvorfor det har vært en slik økning i barn som bor alene, sier Toppe til VG.

Det må til en systemendring i hele barnevernet, mener Toppe. Hun sier at dagens system baserer seg på at staten skal spare penger og kjøpe minst mulig institusjonsplasser – og slik kan det ikke være.

– Det er nødvendig med en systemendring, slik at det blir slutt på å overprøve faglige råd om hva som er det beste for barnet, sier Toppe, og viser til VGs avsløring om at barna bor isolert mot faglige råd.

Toppe omtaler VGs funn, om at antallet barn som bor isolert i enetiltak har økt, som vanvittig:

– Jeg synes økningen er helt utrolig. Jeg kan ikke forstå det.

– Vi kommer til å følge opp på Stortinget for en mye strengere

Dette er saken

● Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner, har VG avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor i såkalte enetiltak eller alene på institusjon har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

● Enetiltak regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet. I fjor kjøpte staten enetiltak fra private aktører for mer enn 650 millioner kroner.

regulering av enetiltak, med lovregulering og mye strengere kontroll og oppfølging.

Ber om redegjørelse

I dag nevnes ikke enetiltakene i loven. Barneombud Inga Bejer Engh har tidligere sagt til VG at enetiltakene må reguleres i lovverket.

– Vi kommer til å utfordre regjeringen og Ropstad i synet på enetiltak. Vi lovregulerer mye annet i samfunnet, men ikke dette, påpeker Toppe.

Kari Henriksen (Ap) vil nå be om en redegjørelse fra Stortinget om den faktiske situasjonen i barnevernet.

– Barnevernet er i en så alvorlig situasjon at jeg vil be statsråden om å komme med en redegjørelse på Stortinget. Nå er det nok, mener Henriksen, som vil snakke med både SV og Sp om de er med på en slik anmodning.

Disse barna kan ikke vente, sier Ap-politikeren:

– Mest av alt smerter det meg at mange barn og foreldre ikke får den hjelp og omsorg de har krav på. Vi må få slutt på at mediene skal være de som avdekker den ene alvorlige feilen etter den andre i barnevernet.

Hun gir også kritikk til Ropstads håndtering av saken:

– Ropstad har vært bemerkelsesverdig taus om disse forholdene, og i seks år har vi hørt at det skal bli bedre. Jeg har mistet tålmodigheten, sier Henriksen.

mariek@vg.no
yasmin.sfrintzeris@vg.no

OPPRØRT: Stortingspolitiker og nestleder i helse- og omsorgskomiteen, Kjersti Toppe (Sp), reagerer sterkt på VGs barnevernsavsløring. Foto: JØRGEN BRAASTAD

DETTE SVARER ROPSTAD

På vegne av barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad skriver statssekretær Jorunn Hallaråker dette i en e-post til VG, som svar på kritikken.

«Vi har blant annet nylig avsluttet høringen av ny barnevernslov, vi har en omfattende gjennomgang av institusjonsbarnevernet på gang og vi arbeider med et stortilt kompetanseløft.

Vi har hatt tett kontakt med Bufdir om at det har vært behov for å stramme inn bruken av enetiltak, lenge før VGs saker nå. Dette har ført til at dette er betydelig redusert, og at det hittil i 2019 kun har vært startet fire nye enetiltak.

– Ikke fulgt med

Hvis Kari Henriksen har oppfattet regjeringen som taus om barnevernet, kan hun ikke ha fulgt spesielt godt med. Som Stortinget er orientert om, arbeides det intensivt med å gjøre alle deler av det norske barnevernet bedre. Vi har blant annet nylig avsluttet høringen av ny barnevernslov, vi har en omfattende gjennomgang av institusjonsbarnevernet på gang og vi arbeider med et stortilt kompetanseløft.

Tar på alvor

Regjeringen tar helsehjelp til barn i barnevernet på største alvor. De siste fire årene har Barne- og familiedepartementet sammen med Helse- og omsorgsdepartementet gjennomført en rekke tiltak for å styrke barn i barnevernets tilgang til helsehjelp. Behovet for en slik satsing er godt begrunnet både i forskning og i tilsynsrapporter. Som en del av denne helsesatsingen er det blant annet etablert to kombinerte omsorgs- og behandlingsinstitusjoner for barn som trenger langvarig omsorg utenfor hjemmet, og som samtidig har et stort behov for psykisk helsehjelp.

Jobber med endring

Når det kun er fire nye tilfeller av enetiltak i 2019, viser det at innstramningen har virket. Vi jobber med omfattende endringer og forbedringer av barnevernet, men når det gjelder bruken av enetiltak har det altså allerede skjedd en markant endring i praksis».

Kjell Ingolf Ropstad

BARN SOM BOR ISOLERT

PRIVATE AKTØRER TJENER MILLIONER PÅ BARN SOM BOR ISOLERT

Av YASMIN ALIDA SFRINTZERIS, MARIE GOLIMO KINGSRØD, JØRGEN BRAASTAD (foto), TOM BYERMOEN (grafikk) og ANDERS BERGAN (grafikk)

Bufetat betalte i fjor 650 millioner kroner til private aktører som selger enetiltak. De samme private aktørene har i flere tilfeller også vært pådrivere for at barn skal bo isolert.

Ramsha var 16 år da det ble bestemt at hun skulle bo isolert fra andre barnevernsbarn.

Da hun forsto hvor mange millioner den private institusjonen fikk for å passe på henne, følte hun seg som en vare.

– Det er en prislapp på oss. En usynlig prislapp, sier Ramsha (20) i dag.

VG avslørte lørdag i forrige uke at antallet barnevernsbarn som bor isolert i såkalte enetiltak eller alene på en institusjonment for flere barn, er mer enn fordoblet fra 2014 til 2018.

Dette er ikke bare et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet, men også den dyreste formen for omsorg.

De siste årene har staten kjøpt enetiltak av private aktører for millioner av kroner.

Når Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) inngår avtale med en privat aktør, må etaten begrunne hvorfor aktøren ble valgt. Dette skjer i en såkalt anskaffelsesprotokoll.

VG har fått innsyn i samtlige anskaffelsesprotokoller for enetiltak fra 2017 og 2018.

I dag kan VG avsløre at de samme private aktørene som tjener penger på barna, også er med i beslutningsprosessen når

barn må bo isolert. De private aktørene har vært med på møter og drøftinger i forkant av at barna ble plassert i enetiltak. I flere tilfeller har de vært aktive pådrivere for enetiltak, viser protokollene.

Barneombud og jurist Inga Bejer Engh mener bruken av private aktører reiser flere spørsmål:

– Hvis det er slik at en institusjon, som tjener penger på barnet, også leverer premissene for om og hvor lenge barnet skal bli værende på institusjonen, er det noe som myndighetene bør se på, sier hun.

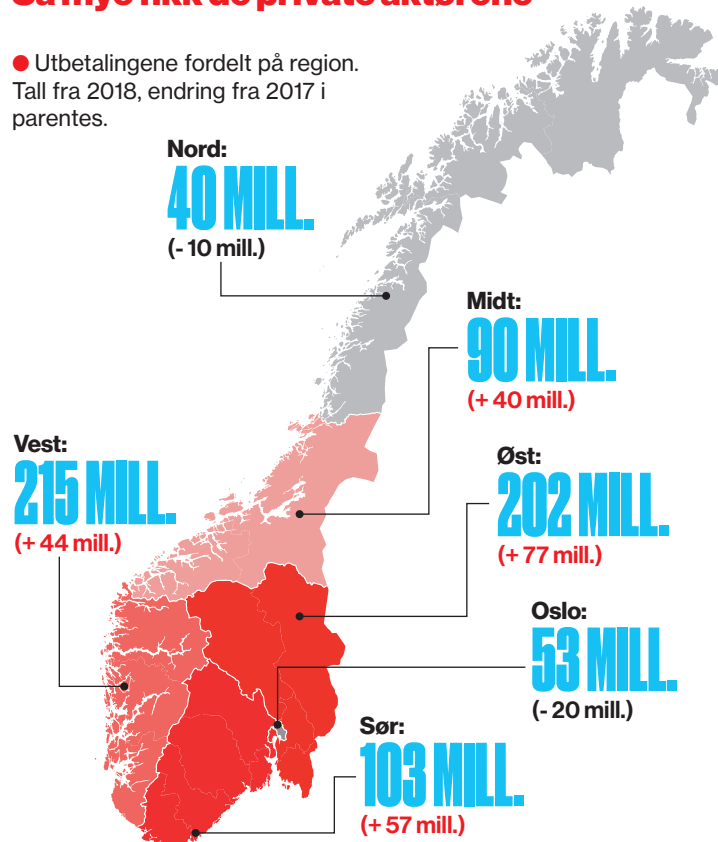
– En slik kobling kan være uheldig, og kan fort bli bukken og havresekken, sier barneombudet.

I fjor utbetalte staten mer enn 650 millioner kroner til private aktører for barn i enetiltak, ifølge VGs innsyn hos Bufetat.

Når Bufetat eller kommunen har bestemt at et barn skal flyttes i et enetiltak hos en privat aktør, skal den private aktøren oppgi hvilke tjenester de vil levere og hva dette vil koste. VG har fått tilgang til tre årsbudsjetter for barn som har bodd isolert hos private aktører. Budsjettene viser at de private aktørene forventer å sitte igjen

Så mye fikk de private aktørene

● Utbetalingene fordelt på region. Tall fra 2018, endring fra 2017 i parentes.

Summene inkluderer tall VG har fått fra Oslo kommune. De kjøper alle tjenester selv, og får ikke hjelp fra Bufetat.

med hundretusener i overskudd. (Se dokumentene i marginen til høyre).

Ett barn i enetiltak koster i gjennomsnitt 18 700 kroner i døgnet, oppgir Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

Bufetat ber ikke de private aktørene om å levere årsregnskap for hvert enkelt enetiltak.

Fordi det ikke systematisk leveres slike regnskap, er det heller ikke mulig å si hvor mye aktørene tar ut i overskudd per enetiltak.

BODDE ISOLERT: Vinteren 2016 blir det ansatte på vakt med ansvar for henne. Det

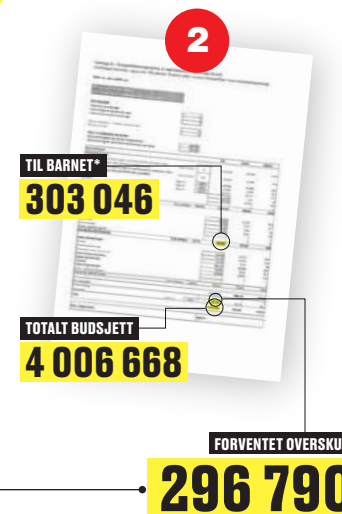
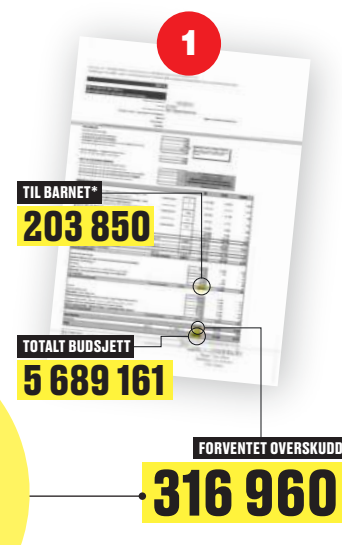
VG lørdag 5. oktober

Dette er saken

● Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner, har VG avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor i såkalte eniltak eller alene på institusjon har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

● Eniltak regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet. I fjor kjøpte staten eniltak fra private aktører for mer enn 650 millioner kroner.

OVERSKUDD
Budsjettene viser at de private aktørene forventer å sitte igjen med hundretusener i overskudd.

bestemt at Ramsha skulle bo isolert fra andre barn i en institusjon drevet av det private selskapet Tiltak for ungdom Agder (TUA). Til enhver tid var det to årlige budsjettet for å passe på henne skal ha vært rundt seks millioner kroner.

* Kostnader knyttet direkte til barnet. Husleie ol. kommer i tillegg. Personalkostnader utgjør de største utgiftene.

BARNA SOM BOR ISOLERT

Sammendrag av noen utvalgte enetiltak

● Dette er VGs sammendrag av noen saker. I de fleste protokollene er navnet på den private aktøren sladdet. Mange protokoller har vært så sladdet at det ikke har vært mulig å ettergå sakene.

FORESLO ENETILTAK

● Barnevernet i guttens hjemkommune hadde et konkret ønske om at gutten skulle bo på et ungdoms- og familiesenter der han tidligere hadde vært på avlastning. Der var det ikke plass til gutten. Bufetat, som bestemmer hvor barnevernsbarn skal bo, kontaktet flere private aktører. En av de private aktørene ønsket å gi et tilbud. Da de fikk beskrevet guttens situasjon, mente de at det var behov for å skjerme gutten i enetiltak «inntil videre», i motsetning til kommunen. Dette takket Bufetat ja til. Dermed måtte gutten, som er mellom seks og tolv år, bo i enetiltak.

TOK BESLUTNING I FELLESSKAP

● I denne saken opplyser søknadsseksjonen i Barne- og familieetaten i Oslo kommune at beslutningen om at barnet skulle flyttes til et enetiltak, «ble gjort i fellesskap» mellom barnevernstjenesten, Barne- og familieetaten og den private aktøren der barnet skulle bo. Bydelene i Oslo kommune inngår selv avtaler med private aktører, uten å gå gjennom Bufetat.

FORESLO ENETILTAK

● En tolv år gammel gutt bodde i en Aleris-institusjon på et tun med andre barn, men han ble «skremt av å observere andre ungdommer som utagerer». Institusjonen forsøkte å skjerme barnet fra å se disse episodene, uten hell. Aleris tilbød derfor et nytt enetiltak til gutten, med økt bemanning. Bufetat takket ja.

FORESLO ENETILTAK

● I denne saken opplyser søknadsseksjonen i Barne- og familieetaten i Oslo kommune at forslaget om flytting til enetiltak for barnet ble fremmet av barnevernstjenesten og den private aktøren i fellesskap. Etter at Barne- og familieetaten hadde vurdert saken, ble barnet flyttet i enetiltak. Bydelene i Oslo kommune inngår selv avtaler med private aktører, uten å gå gjennom Bufetat.

MENTE GUTT IKKE KUNNE BO MED ANDRE BARN

● Gutten hadde bodd alene i avdelingen hos en privat aktør en periode, før et nytt barn flyttet inn. Personalet mente opprinnelig at dette ville gå bra, men gutten truet og skadet det andre barnet. Den private aktøren mente da at gutten ikke kunne bo med andre barn, og Bufetat sa ja til at gutten ble flyttet i et enetiltak hos samme aktør.

KRITISK: I et møte i 2016 med blant annet kontaktpersonen sin i barnevernet, skal Ramsha ha sagt: «TUA driver bare «business» og tilbyr ikke aktivitet».

«En slik kobling kan være uheldig, og kan fort bli bukken og havresekken.»

Barneombud Inga Bejer Engh

← Hovedrutinen er at Bufetat skal kontrollere de tjenestene den private aktøren har tilbudt for hvert enkelt tiltak, basert på hver enkelt kontrakt, oppgir Bufdir-direktør Mari Trommald.

– Bufetat kan når som helst gjøre kontroller av om det er levert tjenester i henhold til avtale, sier hun.

Vinteren 2016 blir det bestemt at Ramsha skal bo isolert fra andre barn på Hønefoss, i en institusjon drevet av det private selskapet Tiltak for ungdom Agder (TUA). På den forrige institusjonen 16-åringen bodde, rømte hun flere ganger. På Hønefoss får to ansatte på vakt ansvar for henne – til enhver tid.

Når hun er på skolen, sitter en av dem på en stol utenfor klasserommet, viser dokumenter VG har fått innsyn i.

Ramsha fortsetter å rømme. I denne perioden utvikler hun et vanskelig forhold til rus. Det setter henne i farlige situasjoner.

– Det var det verste året i mitt liv. Jeg ble på denne tiden bevisst på hva jeg har vært utsatt for opp gjennom årene. Da ble dette min måte å håndtere det på, i en kort periode, sier Ramsha, som ikke har problemer med rus i dag.

Gjennom 2015 og 2016 sender skolen, allmennlegevakten i Oslo og en tidligere fosterfar flere bekymringsmeldinger om hvordan barnevernstjenesten i Alna bydel tar vare på henne.

Det kommer også bekymringsmeldinger om omsorgen hun får på den private institusjonen på Hønefoss.

Høsten 2016 konkluderer Fylkesmannen i Oslo og Akershus med at barnevernsloven er brutt:

«Barneverntjenesten i bydel Alna har over en lengre periode ikke overholdt kravet om forsvarlig behandling og oppfølging av barnevernsaken».

I november samme år sitter Ramsha i møte med kontaktpersonen sin i barnevernet. Også hennes advokat er til stede.

«TUA driver bare «business» og tilbyr ikke aktivitet», sier Ramsha, ifølge møtereferatet kontaktpersonen skriver.

333

Minst 333 barn har bodd isolert i perioden 2014–2018. Kommunene har oppgitt varigheten for 271 tiltak der barn bor alene med ansatte. I 163 av disse tiltakene bodde slik i over ett år. Noen av dem i over seks år.

Institusjonen på Hønefoss er passiv. Hun får ikke de rammene hun trenger, mener Ramsha.

«Jenta sier hun hadde forventet mer når hun vet at de får seks millioner i året for å passe på henne», står det i møtereferatet.

I dag oppgir barnevernleder Nina Svendsen i bydel Alna til VG at det ble gjort flere tilsyn i institusjonen Ramsha bodde på, etter at Fylkesmannen konkluderte med lovbrudd.

I disse tilsynene ble det ikke konkludert med lovbrudd hverken fra institusjonen eller barneverntjenestens side. Når Bufetat eller kommunen kjøper tjenester av private aktører, fyller de ut en anskaffelsesprotokoll.

I disse protokollene skal det føres inn hvor mange aktører som kom med tilbud om å ta imot barnet, og eventuelt hvor mange aktører Bufetat eller kommunen kontaktet.

Det skal også begrunnes hvorfor den private aktøren ble valgt.

Det er VGs innsyn i disse protokollene som avdekker at private aktører i flere tilfeller også er med i beslutningsprosessen når barn må bo isolert.

I flere av tilfellene har den private aktøren vært med på møter og drøftinger i forkant av plasseringen av barnet.

I enkelte tilfeller har de private aktørenes påvirkning resultert i at barn er blitt plassert i enetiltak mot det som var kommunes opprinnelige ønske.

Den endelige faglige beslutningen om hvor og hvordan barnet skal bo, tas alltid av Bufetat.

– Institusjonene selv, offentlig eller privat, skal ikke ha noe med den faglige beslutningen å gjøre, bortsett fra å presentere sitt faglige tilbud, sier jurist Geir Kjell Andersland.

Den tidligere statssekretæren i Sosialdepartementet og tidligere direktøren i Bufetat, region Vest, har lest sammendragene fra anskaffelsesprotokollene VG i dag presenterer.

– Om Bufetat i praksis lar institusjonen selv avgjøre at det for eksempel skal være enetiltak, som i noen av eksemplene her, har Bufetat abdisert fra sitt faglige ansvar, sier Andersland.

VG har fremlagt hovedtrekkene i VGs funn fra anskaffelsesprotokollene for Mari Trommald, som er direktør i Bufdir og øverste leder for det statlige barnevernet i Norge.

– Det skal være barnets behov som legges til grunn når Bufetat bestemmer seg for hva slags tiltak barnet skal bo i, sier Trommald og fortsetter:

– Dersom de private legger

utilbørlig press eller fremstiller det som helt nødvendig med et enetiltak, er det ikke bra. Av og til er enetiltak i tråd med barnets behov, men det er Bufetat som alltid skal ta avgjørelsen for plassering.

– Kan den private aktøren ha hatt for stor påvirkning i enkelt-saker?

– Vi har ikke noen indikasjoner på det. Vi er opptatt av at det er kommunen og Bufetat som bestemmer, sier Trommald. Bufdir har bedt regionene om å være særlig oppmerksom på at den private aktøren ikke er en pådriver for at barn må bo i enetiltak. Direktoratet har hatt møter med de største private aktørene for å formidle at barn først og fremst skal bo i gruppetiltak.

– Når mener Bufdir at det greit at den private aktøren er involvert i spørsmål rundt hvordan barnet skal bo?

– Det kan være viktig å samle inn kunnskap om hva de private kan tilby og hva de tenker rundt barnet – særlig i tilfeller der den private aktøren kjenner barnet, sier Trommald.

Direktør i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Mari Trommald. Foto: FRODE HANSEN

Bufetat er trent til å vurdere informasjonen som kommer inn til dem, påpeker hun.

I tillegg har etaten etablert et nasjonalt innkjøpsmiljø som skal bistå i forhandlinger og kvalitets-sikre tilbud fra private.

Siden slutten av fjoråret har Bufdir og Bufetat jobbet målrettet for å få ned antall enetiltak.

Ifølge direktoratet er det kun opprettet fire nye enetiltak siden november i fjor.

I Bufdirs årsrapport for 2018 ble den store økningen i kjøp av enetiltak problematisert. «Høy andel enetiltak gir stort utslag på utgiftsnivået», står det blant annet.

– Hvor avgjørende var økonomien for at dere sendte ut styringssignaler om å redusere antallet enetiltak?

– Økonomi og kvalitet er to sider av denne saken. Av kvalitets- og økonomiske hensyn er vi opptatt av at barn skal bo i gruppetiltak. Det er helt klart at enetiltak er veldig dyrt og det er ingen grunn til å bruke det mer enn nødvendig, sier Trommald.

Selskapet som drev institusjonen Ramsha bodde på, er i dag fusjonert inn i morselskapet Humana omsorg og assistanse.

«Det er åpenbart at et enetiltak er kostbart, men det er ikke spesielt lønnsomt», skriver fagsjef

De største aktørene

● **Så mye har de fem største private aktørene fått utbetalt for enetiltak:**

● Stendi (tidligere Aleris):	255 019 863 kr.
● Humana + TUA:	72 729 893 kr.
● Olivia Solhaugen AS:	39 132 999 kr.
● Næromsorg sør:	36 373 445 kr.
● KOA ungdomstiltak AS:	31 961 602 kr.

Forbehold: Tallene er basert på innsyn hos Bufetat og Oslo kommune, i tillegg til årsregnskap i Brønnøysundregistrene. Humana, Olivia Solhaugen og Aberia har flere datterselskaper som også selger enetiltak og andre barnevernstjenester. TUA ble fusjonert inn i Humana i 2017. Humana eier også Koa ungdomstiltak AS. Olivia Kletten AS ble fusjonert inn i Olivia Solhaugen i juni 2018 og er derfor med i denne oversikten.

Rune Midtgård en epost til VG.

Han vil ikke kommentere enkeltsaker, som Ramshas tilfelle.

Vanligvis budsjetterer Humana omsorg og assistanse med et overskudd på tre til fem prosent – og ofte lavere, oppgir Midtgård.

«Det som koster, er lønn til ansatte. Opp mot 80 prosent av en døgnpris er knyttet til direkte lønnskostnader», skriver han.

Stendi, tidligere kjent som Aleris, er den største private aktøren som tilbyr enetiltak. Svein Arne Rosland, områdedirektør i Stendi, svarer følgende på spørsmål om de private aktørenes rolle:

«Det er barneverntjenesten og Bufetat som vurderer og beslutter tiltak. Vårt anliggende er å ha de tiltakene som offentlig myndighet etterspør.»

Barnevernet har i dag ansvar for barn og unge med mer komplekse behov enn tidligere, poengterer Bufdir-direktør Mari Trommald.

Dette skyldes blant annet nedtrappingen i tilbudet for barn i psykisk helsevern – og at færre barn blir fengslet, mener hun.

Det er mange av disse barna som er blitt plassert i enetiltak, oppgir Trommald.

I fjor gikk direktoratet gjennom 85 gruppetiltak.

– Der hvor gruppetiltakene hadde en systematisk tilnærming til barna, så vi at gruppetiltak var det beste. Kunnskapen vi fikk da, har vi brukt til å bedre kvaliteten i gruppetiltak, sier Bufdir-direktør Mari Trommald.

GATE- KAMP I OSLO

Foto: FRODE HANSEN

Foto: BJØRN S. DELEBEKK

- Raserte butikk på Karl Johan
- Gikk til angrep på bil

Foto: PRIVAT

● SIDE 6, 7, 8 og 9

VG

IDAG KAN DU VINNE GULL FOR 10 000.

NR. 296 ● SØNDAG 27. OKTOBER 2019 ● UKE 43 ● KR. 40,00 ● Dørsalg kr. 40,00

LSK - VIF 0-0

NFF OM TRIBUNEBRÅKET:
- Trist
kapittel
i norsk
fotball

● SPOR TEN

HER BOR EN GUTT PÅ 16 ÅR **ISOLERT**

Barnevernet: - Uverdig og uforsvarlig

MÅ SOVE
PÅ LUFT-
MADRASS

Foto: PRIVAT

HAR
INGEN
MØBLER

Foto: PRIVAT

● SIDE 12, 13, 14, 15 og 16

S

**slanke-
tabber
du må
styre
unna**

GODE
TIPS OM
RETT MAT

● SIDE
26 og 27

Foto: SARA JOHANNESSEN

7 052961 609498

HER EN G PÅ 10 ISOL

Av MARIE GOLIMO KINGSRØD, YASMIN ALIDA SFRINTZERIS, HANNA KRISTIN HJARDAR (foto) og OLA VATN (foto)

I lange perioder har denne luftmadrassen vært sengen til en 16 år gammel gutt med omfattende behov for helsehjelp.

BOR GUTT 6 ÅR LERT

Det statlige barnevernet mener gutten holdes her fordi kommunen vil spare penger.

På gulvet i det umøblerte rommet står innrammede bilder. De viser gutten sammen med hans nærmeste, moren, som mistet omsorgen for ham da han var tolv.

I denne private barnevernsinstitusjonen har gutten bodd isolert i over tre år.

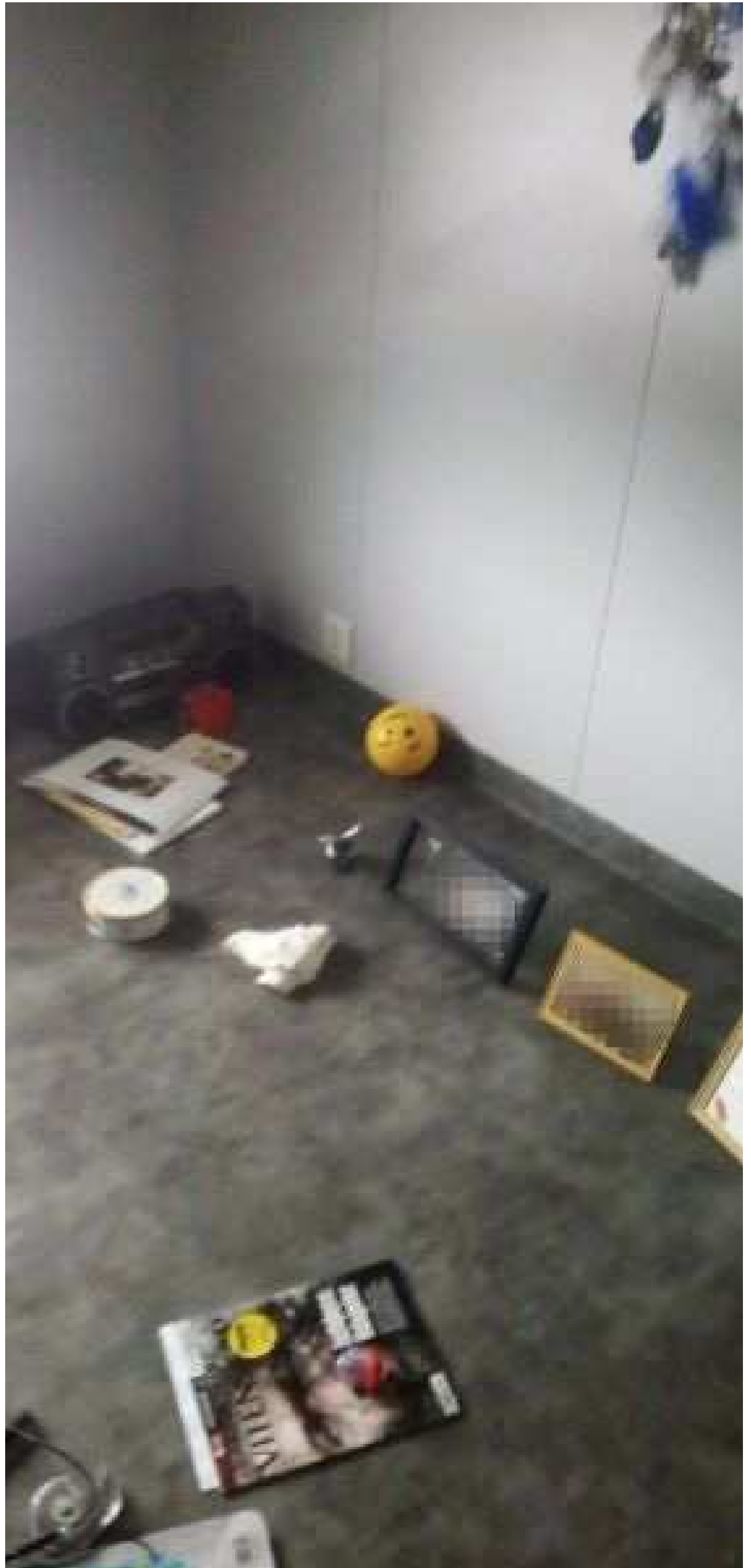
Før gråt gutten mye. Nå har han sluttet med det, sier moren.

For henne er det et tegn på at gutten er i ferd med å gi opp håpet om å bli hørt.

Gutten behandles på en «uverdigg og høyst uforsvarlig måte» av det kommunale barnevernet, mener det statlige barnevernet, Bufetat.

På de tre årene han har bodd isolert, har tilstanden hans forverret seg, ifølge etaten.

Gutten har diagnosen barneautisme og trenger spesiell oppfølging. Tre voksne ansatte passer

UTEN MØBLER: Guttens rom på institusjonen har vært umøblert. Foto: PRIVAT

«Gutten sier til meg at det er forferdelig at barn skal leve på denne måten.»

Guttens mor

← på ham til enhver tid.

I 2017 åpnet guttens hjemkommune for å flytte ham ut fra institusjonen han bor i, for å gi ham bedre helsehjelp, viser dokumenter VG har fått innsyn i.

Året etter snudde kommunen. Så lenge 16-åringen bor isolert i en barnevernsinstitusjon, som han gjør i dag, er det staten som betaler størstedelen av regningen.

Hvis gutten skal flyttes til et kommunalt helsetilbud, må kommunen betale mer.

Bufetat hevder gutten ikke får den hjelpen han trenger – fordi kommunen skal spare penger.

– Vi kommenterer ikke enkelt saker, sier guttens hjemkommune til VG.

Da barnevernet i 2015 overtok omsorgen for gutten, var begrunnelsen at moren ikke lenger klarte å håndtere hans funksjonshemninger.

Moren sier i dag at det aldri var problemer med gutten hjemme, men at han slet i barnehagen og på skolen. Hun mener hun kunne gitt ham den beste omsorgen av alle med rett hjelp og støtte.

Han ble plassert på en institusjon som eies av Stendi, Norges største omsorgsaktør. Her har han bodd isolert i et såkalt enetiltak, avbrutt av korte perioder der han har bodd sammen med andre barn.

VG har tidligere avslørt hvordan antallet barn som må bo isolert i enetiltak eller på en institusjon ment for flere, er mer enn fordoblet fra 2014 til 2018.

I oktober i år står VG og guttens mor utenfor institusjonen der 16-åringen bor. Moren har samvær med gutten tolv ganger i året. Hun skal ikke møte sønnen i dag, men noen ganger drar hun hit for å levere pakker med et oppmuntrende kort.

Fire biler står parkert

utenfor huset. Her er det ingen nærbutikk, bensinstasjon eller naboblag. Bare tre ansatte og en tenåringsgutt med mørkt hår.

Et smalt vindu i andre etasje er åpent. Det er guttens rom, forteller moren.

Mens gutten har bodd her, har han hatt liten eller ingen mulighet til å ha kontakt med andre barn på sin egen alder, viser dokumenter VG har fått innsyn i.

Disse forholdene bryter med guttens fundamentale menneskerettigheter, mener Bufetat.

Guttens advokat, Willy Saar Pedersen, er rystet:

– I denne saken har barnevernet latt et barn bli liggende på et iskaldt rom på en luftmadrass, psykisk syk. Hensyntatt guttens diagnose og de rammene han lever under, blir han bare sykere og sykere.

– Hadde det vært foreldre som hadde utsatt barnet sitt for slik behandling, ville de risikert politianmeldelse og mulig fengselsstraff, sier advokaten.

Barn i barnevernet er kommunenes ansvar. Men når kommunen skal plassere barnet i en institusjon, har Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) plikt til å hjelpe.

Bufetat har i flere år forsøkt å si ifra til kommunen: Det er ikke riktig for gutten, som har så store hjelpebehov, å bo i en barnevernsinstitusjon.

Dette barnet trenger helsehjelp, mener etaten.

I august 2017 var kommunen og Bufetat enige om at det ville ikke være bra for gutten å bo isolert over tid, viser et møtereferat.

Det fantes barneboliger i området, og kommunen skulle undersøke dette nærmere.

Mer enn to år og to måneder senere bor gutten fremdeles isolert på barnevernsinstitusjonen.

«Han har ikke vist noen form for utvikling eller fremgang i løpet av denne perioden. Tvert imot har hans tilstand forverret seg i løpet av oppholdet», skriver Bufetat i et dokument.

Gutten utagerer på måter

som er svært krevende for dem som er rundt ham i hverdagen. Han har blant annet urinert og gjort fra seg i sengen og på rommet. Han har også stukket gjenstander ned i varmeovner, ifølge advokat Pedersen.

For å løse guttens store utfordringer, har institusjonen i perioder valgt å ha ham sovende på en luftmadrass på gulvet.

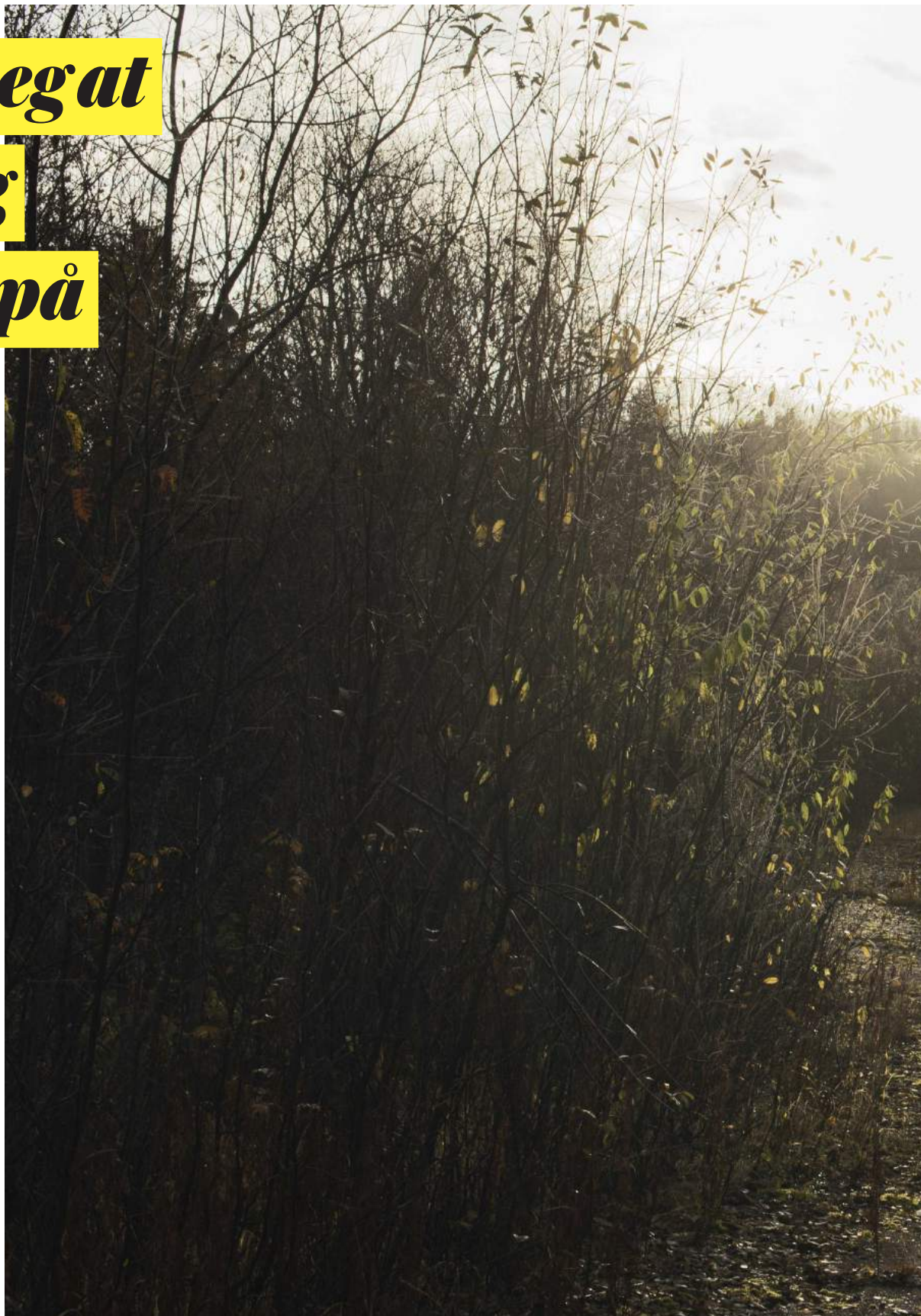
Varmeovnen har også vært fjernet fra rommet hans, som har ført til at det er blitt iskaldt, opplyser advokat Pedersen, som har vært på besøk hos gutten.

De nettene gutten ikke får sove, ringer han moren sin.

– Han har fortalt at han fryser, og at luften har gått ut av luftmadrassen. Da tenker jeg: Kan jeg egentlig la ham være der han er? Og bare se på at han får det verre og verre?

Etter å ha snakket med ham, noterer hun på telefonen sin:

«Jeg hører på stemmen og pusten hans at han er redd».

I mai år fikk moren nok. I en E-post til institusjonen krevde hun svar på om luftmadrassen med lekkasje, var blitt byttet ut:

Tre måneder senere, i august 2019, kommuniserte moren og Stendi fremdeles om guttens madrass:

Moren er dypt fortvilet:

– Mange ganger har han snakket om at det føles som et fengsel. Han sier at han føler seg død.

Hun kjenner ikke igjen sønnen. Da han var liten, var han en nysgjerrig gutt som ville vite hvordan snøfreseren fungerte og hvordan han kunne reparere biler. Hun beskriver en gutt som elsket å være på campingtur og hadde Lars Mønsen som sitt store forbilde.

– Jeg tror han kunne fått seg en vanlig og god jobb med alternativ utdanning. Men hvis han må fortsette å bo som nå, med ansatte som omsorgspersoner, vil han aldri kunne leve et verdig og normalt liv, sier moren.

Før jul i 2018 ombestemte kom-

MOR: Guttens mor, som er anonym, snakker med VG. Hun er dypt fortvilet over sønnens situasjon.

munen seg. Guttens mor skulle likevel ikke flyttes til et kommunalt tilbud, men bli boende der han var.

– Bufetat region nord er bekymret for at en hardt presset kommune-økonomi begrenser oppbyggingen av kommunale heldøgns helse- og omsorgstjenester til et barn med funksjonsnedsettelse, og som samtidig har opplevd omsorgssvikt i hjemmet, sier regiondirektør Pål Christian Bergstrøm.

Kommunen vil ikke kommentere denne saken, og uttaler seg på generelt grunnlag:

– I utgangspunktet skal ikke kommunene tenke økonomi for å kunne gi nødvendig hjelp. Men det er ikke sånn at kommunene – små eller store – har mye penger. Man må være sikker på at det er et faglig og juridisk nødvendig tiltak før man iverksetter særlig kostnadskrevenne tiltak, sier kommunalsjefen for helse og omsorg i kommunen.

Hun registrerer at Bufetat har disse synspunktene:

– Det er slik at det kan være ulike oppfatninger i enkelte sammensatte saker som berører flere

Dette er saken

● Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner, har VG avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor i såkalte enetiltak eller alene på institusjon har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

● Enetiltak regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet. I fjor kjøpte staten enetiltak fra private aktører for mer enn 650 millioner kroner.

forvaltningsnivå og lovverk.

VG navngir ikke kommunen av hensyn til guttens identitet.

28. august i år er situasjonen så fastlåst at Bufetat tar et uvanlig grep.

Etaten sender en bekymringsmelding til Fylkesmannen.

Bufetat kaller guttens opphold på institusjonen som «en form for oppbevaring, heller enn noe egnet tilbud til et barn».

Så lenge han bor der, har Bufetat

ADVOKAT: Willy Saar Pedersen, guttens advokat, kaller behandlingen av gutten for grov, offentlig omsorgssvikt.

plikt til å betale regningen.

Videre skriver etaten: «Saken handler om at gutten ikke får nødvendig behandling for sine helsemessige utfordringer, hvilket etter vårt syn utelukkende skyldes kommunens prioriteringer ut fra kommunaløkonomiske hensyn».

Bufetat skriver at det er «rimeligere for kommunen å ha gutten plassert i en barnevernsinstitusjon enn å gi gutten et faktisk egnet kommunalt tilbud».

Institusjonen, Stendi, vil ikke kommentere saken overfor VG. Men i bekymringsmeldingen fra Bufetat kommer det frem at institusjonen selv mener at det er uforvarlig at gutten oppholder seg der.

Etaten retter kritikken mot kommunen, og ber Fylkesmannen om en vurdering av saken:

«Vi anser situasjonen nå som så prekær at Fylkesmannen omgående må involveres i saken».

To måneder er gått siden Fylkesmannen mottok denne bekymringsmeldingen.

I slutten av september i år åpner Fylkesmannen tilsyns-sak. Kommunens oppfølging av gutten skal undersøkes.

– Bufetat omtaler guttens situasjon som prekær. Er det forvarlig at det tar så lang tid for dere å behandle denne saken?

– Vi har ikke vurdert barnets bosituasjon som akutt, sier Hilde Bremnes, oppvekst- og barnevernsdirektør ved Fylkesmannen i Troms og Finnmark.

Det er gjennomført to tilsyn i året på guttens institusjon, oppgir Fylkesmannen.

Guttens advokat, Willy Saar Pedersen, har jobbet med barnevernssaker i 15 år:

– I løpet av alle disse årene har jeg sett mye rart, men dette er en type grov, offentlig omsorgssvikt som man vanskelig kan forstå at er en realitet i 2019.

At Bufetat sender en bekymringsmelding slik det er gjort i denne saken, har Pedersen aldri sett tidligere. →

BEKYMRET: Moren til gutten mener han aldri har fått den helsehjelpen han trenger.

«Hadde det vært foreldre som hadde utsatt barnet sitt for slik behandling, ville de risikert politianmeldelse og mulig fengselstraff.»

Willy Saar Pedersen, guttens advokat

◀ I guttens dokumenter fremkommer det at institusjonen har sagt opp plassen hans fra 31. desember 2019, fordi de ansatte ikke klarer å snu guttens utvikling.

– Det betyr at det offentlige må plassere ham et annet sted. Ingen vet hvor, hvilket tilbud han får eller når han eventuelt får det. Det er en vanskelig situasjon, sier advokaten.

Hjemme hos guttens mor står et rom klart til ham. Donald-blader er samlet i permer. Klær ligger brettet i skuffene.

På sengen, som til enhver tid er oppredd, ligger det en pute med teksten «Sometimes I just need a bear hug».

Det beskriver gutten godt, tenker moren.

Hun har forsøkt å få omsorgen tilbake, men har ikke vunnet frem.

– Jeg vil så gjerne gi ham kjærlighet, trygghet og en god, myk seng. Hun opplever at sønnen ikke har fått den helsehjelpen han skulle hatt.

– Hvorfor er det ingen som prøver å forstå? De ser bare på atferden til disse barna – hvorfor prøver de ikke å hjelpe? Hvorfor skal disse barna bare gjemmes bort?

– Og så vil ikke engang kommunen innrømme at dette har vært feil.

Da det ble besluttet ikke å gi moren omsorgen tilbake, viste retten blant annet til den sakkyndiges vurdering av gutten:

«Min vurdering er at slik vanskenes hans fremstår i dag, er det lite sannsynlig at noen foreldre vil kunne ha ivaretatt omsorgen for ham uten omfattende hjelp fra det offentlige.»

Kommunen sier på generelt grunnlag at avgjørelsene i disse sakene skal være etter barnets beste – uavhengig av om det er helse- og omsorgstjenester eller barnevern.

– **Mener kommunen at tilbudet denne gutten får, er forsvarlig?**

– Vi kommenterer ikke enkelt-saker.

– **Denne gutten har sovet på en luftmadrass. Hvilket ansvar har dere for at barn ikke blir behandlet på en uverdig måte?**

– Det har jeg ingen kommentar til, og vi kommenterer ikke enkelt-saker, sier kommunalsjefen for helse og oppvekst i den aktuelle kommunen til VG.

Kommunen viser til Bufetat, som har plassert gutten på institusjonen.

– Regionen har sendt inn bekymringsmelding til Fylkesmannen, basert på vår faglige vurdering av at ungdommen trenger en annen type tiltak enn det barnevernet kan tilby, sier direktør i Bufetat region nord, Pål Christian Bergstrøm.

– **Hvordan kan et barn utsettes for denne typen behandling, uten at Bufetat griper inn direkte?**

– Bufetat har fulgt denne saken svært nøye opp. Det har på bakgrunn av kunnskap om guttens funksjonsnedsettelse vært satt inn forsterkningstiltak, og det er blant annet søkt etter fagpersonell med vernepleierutdanning, sier Bergstrøm.

Tilsyn fra Fylkesmannen viser at gutten får et forsvarlig barnevernsfaglig tjenestetilbud, sier Bergstrøm. Men hverken institusjonen eller Bufetat mener at gutten får riktig helsebehandling, utdyper direktøren.

– Det er derfor vi har klaget saken inn for Fylkesmannen.

ROM STÅR KLART: Moren til gutten har et rom klart til ham med Donald-blader og andre eiendeler.

333

Minst 333 barn har bodd isolert i perioden 2014–2018. Kommunene har oppgitt varigheten for 271 tiltak der barn bor alene med ansatte. I 163 av disse tiltakene bodde slik i over ett år. Noen av dem i over seks år.

Går ut mot Ropstad etter «gutten på luftmadrassen»:

– MÅ TA ANSVAR

Kjell Ingolf Ropstad (KrF)

ROPSTAD REFSES: Kjersti Toppe (Sp) mener barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad (KrF) selv må ta ansvar etter VGs avsløring «gutten på luftmadrassen», om barnevernsinstitusjoners behandling av barn med eniltakbehov. Foto: PRIVAT, FRODE HANSEN og HALLGEIR VÅGENES

Av YASMIN SFRINTZERIS og MARIE GOLIMO KINGSRØD

Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad (KrF) selv må ta ansvar etter VGs sak om «gutten på luftmadrassen» – og krever en redegjørelse for Stortinget.

VG har tidligere fortalt historien om en 16 år gammel gutt som har bodd isolert i et såkalt eniltak i en privat barnevernsinstitusjon.

Gutten har omfattende hjelpebehov, og har i perioder sovnet på en luftmadrass – i et umøblert rom. Samme dag sa barne- og familie-

mister Kjell Ingolf Ropstad (KrF) til VG at behandlingen av gutten er «en krenkelse av menneskeverdet».

– Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som øverste ansvarlig for Bufetat, må følge opp denne saken, sa han.

Må svare på Stortinget

Kjersti Toppe (Sp) ber Ropstad om å ta ansvar selv.

– Som barne- og familieminister er Ropstad øverste leder for barnevern. At han ber direktoratet om å ta ansvar er nesten ikke til å tro. Det er urimelig og uakseptabelt at han sparker nedover og ber de under ham ta ansvar for situasjonen, sier hun.

Onsdag denne uken kaller Senterpartiet Ropstad til Stortinget. Der han må svare på spørsmål om VGs avsløringer om barna som bor isolert og «gutten på luftmadrassen».

Kjersti Toppe (Sp)

Ropstad vil også få spørsmål om private barnevernsaktører, som VG tidligere har avslørt at tjener millioner på barn som bor isolert.

Toppe får støtte fra Kari Henriksen i Arbeiderpartiet:

Avklare ansvarsforhold

– Ropstad snakker egentlig til seg selv når han ber øverste myndighet følge opp. Om han vil at Bufdir skal foreta seg noe, må han be dem gjøre det.

Henriksen mener Ropstad må ta kontakt med helseministeren for å få avklart ansvarsforholdet mellom helse og barnevern.

– Syke barn som trenger spesialistoppfølging skal få det. Det er Ropstads ansvar, sier hun.

Foreslår lovregulering

VG har tidligere avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor isolert i såkalte eniltak eller alene på institusjon, har langt over doblet seg på fem år.

Etter VGs avsløring har Ap, SV og Sp bedt Ropstad komme på Stortinget for å gi en redegjørelse for situasjonen i barnevernet.

– Nå må Ropstad komme til Stortinget og redegjøre for situasjonen i barnevernet, sier Henriksen.

Hun forteller at Ap er for en helhetlig gjennomgang av barnevernet og forventer at regjeringen har en tydelig plan for å bedre barnevernet.

– Vi har mange spørsmål til Ropstad om hva som skjer i barnevernet i dag. Det er absolutt behov for en redegjørelse for Stortinget, sier Kjersti Toppe i Sp.

Hun forteller at Senterpartiet i løpet av de nærmeste ukene kommer til å fremme forslag om å lovregulere bruken eniltak.

Under Sps landsstyremøte vedtok partiet et forslag om å reformere barnevernet.

Det stiller Ap seg positive til.

– Heier på helhetsreform

– Vi har tidligere levert forslag om en reform til Stortinget som ble nedstemt. Hvis flere vil være med på en helhetlig reform, heier vi selvfølgelig på det. Det betyr at flere ser et behov for en stor endring i barnevernet, sier Kari Henriksen.

yasmin.sfrintzeris@vg.no
marie.golimo.kingsrod@vg.no

100 mill. til overs i politibudsjettet – 72 stillinger ubesatt

En fersk rapport fra politidirektoratet slår fast at 72 stillinger i politiet er ubesatt – samtidig som etaten sitter igjen med 100 millioner kroner til overs fra årets budsjett.

Avdelingsdirektør Kristin Kvigne i direktoratet skriver i en e-post at antallet ubesatte stillinger trolig blir noe lavere ved årets slutt, men erkjenner at enkelte politidistrikt ligger etter på oppbemanning av stillinger.

– Estimert mindre forbruk i Po-

litidirektoratet skyldes i stor grad forventede forskyvninger i forpliktete midler fra i år til 2020. Vi kan ikke bruke pengene mer enn én gang, så dette er ikke midler som kan brukes til nye ansettelser, skriver Kvigne.

Samtidig kommer det fram i

rapporten at antallet ubehandlede saker øker.

Mer vold

Kvigne skriver at politiet har sett en betydelig endring i kriminalitetsbildet, der tradisjonell vinningskriminalitet går ned og kategorier

som mishandling i nære relasjoner og seksuelle overgrep går opp.

– Det er riktig å prioritere disse, men det utfordrer oss på kapasitet. Vi bruker 34 prosent av etterforskningskapasiteten på 2,9 prosent av de mest alvorlige sakene, skriver hun. (NTB)

REDEGJORDE: Barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad måtte redegjøre i Stortinget for bruk av eniltak i barnevernet. Bildet er fra januar i år. Foto: HELGE MIKALSEN

Ropstad (KrF) redegjorde i Stortinget etter VG-avsløring

MÅTTE SVARE

Av YASMIN SFRINTZERIS og MARIE GOLIMO KINGSRØD

STORTINGET (VG) Barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad (KrF) måtte i går svare på flere spørsmål om dagens situasjon i barnevernet. – De ulike tjenestene må samarbeide og finne løsninger. Hvis ikke blir unger kasteballer, sa han.

VG har avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor isolert i såkalte eniltak eller alene på institusjon med plass til flere, har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

I fjor kjøpte det statlige barnevernet eniltak for 650 millioner kroner av private aktører.

Etter VGs avsløringer, gikk Ap og SV sammen om å be barne- og familieministeren Kjell Ingolf Ropstad redegjøre for dagens situasjon i barnevernet for Stortinget. I dag må han svare flere spørsmål i Stortingets spørretime.

Storingsrepresentant Sigbjørn Gjelsvik (Sp) stilte spørsmål til Ropstad om det offentlige barnevernet i dag ikke klarer å ta vare på barna med størst behov.

– Offentlig ansvar

– Private gjør en viktig jobb for Staten og kommunene, men det offentlige har og skal ha ansvar for barn i barnevernet, svarte Ropstad i Stortinget.

Barne- og familieministeren innrømmer at det i hovedsak er private aktører som har mulighet

til å tilby såkalte eniltak – der barn bor isolert med voksne ansatte.

Ropstad påpeker at de fleste unge har det bedre sammen med andre, men mener at enkelte kan ha godt av å bo i «skreddersydde tiltak» i en periode – dersom det er til barnet, eller andre barns beste.

Færre eniltak

I disse dager jobber det statlige barnevernet med en utredning av institusjonstilbudet i norsk barnevern.

– Vi er i gang med et omfattende arbeid for å sørge for riktig bruk, effektiv ressursbruk og for å ivareta rettssikkerheten til barna, sa Ropstad under debatten.

Ropstad opplyser at det i tredje kvartal av 2019 er 83 barn som bor i eniltak og at kun fire tiltak er nyopprettet i år.

– Jeg tror noe av det viktigste som er blitt gjort, er at det blir stilt

strengere krav til når eniltak kan brukes, mener han.

VG har også fortalt historien om en 16 år gammel gutt i barnevernet som bor isolert og som i perioder har sovnet på en luftmadrass.

Det statlige barnevernet mener gutten bodde slik fordi kommune vil spare penger.

– Kommunene skal ikke velge tiltak basert på hva som er billigst for kommunen, eller fordi kostnadene kan dyttes over på staten. Derfor, i barnevernsreformen som trer i kraft i 2022, gjør vi noe med dette. Da får kommunene et større finansieringsansvar, sa Ropstad etter VGs sak.

Opprørt over VG-sak

I Stortinget omtalte Ropstad VGs sak som opprørende og påpekte at han er glad for at Fylkesmannen følger opp saken.

Kjersti Toppe (Sp) stilte spørsmål

om hvordan økt egenandel og mer økonomifokus vil gjøre det kommunale barnevernet tryggere og bedre, med mer helsehjelp.

– Offentlige tjenester må ivareta sin del av ansvaret. De ulike tjenestene må samarbeide og finne løsninger, hvis ikke blir unger kasteballer, sa Ropstad.

Han opplyste at han jobber tett sammen med helseminister Bent Høie (H), men understreker at de ikke er i mål med arbeidet.

Toppe har tidligere bedt barne- og familieministeren om å selv ta ansvar for saken om «gutten på luftmadrassen».

– Jeg tar ikke lett på ansvaret som statsråd når jeg ber Bufdir om å følge opp saken. Derfor er jeg veldig opptatt av at tjenestene fungerer godt sammen, sa Ropstad i går.

yasmin.sfrintzeris@vg.no
marie.golimo.kingsrod@vg.no

JAKTEN PÅ DEN PERFEKTE BØLGEN

Praia do Norte i Portugal får besøk av surfere fra hele verden. Nå om høsten er bølgene ekstra store, noen på over 30 meter. Foto: RAFAEL MARCHANTE/REUTERS

KREVER STRAKS-TILTAK FOR BARNNA SOM BOR ISOLERT

BERROPSTAD TA GREP: Kari Henriksen (Ap), som er medlem av familie- og kulturkomiteen. Foto: TROND SOLBERG

Av MARIE GOLIMO KINGSRØD og YASMIN SFRINTZERIS

Det statlige barnevernet mener at minst 22 barn ikke får helsehjelpen de har krav på. Arbeiderpartiet og Senterpartiet forventer at barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad igangsetter straks-tiltak for disse barna.

– Det er åpenbart at barnevernet trenger en del strakstiltak. At barn ikke får den helsehjelpen de trenger, er uutholdelig, sier Kari Henriksen (Ap), som er medlem av familie- og kulturkomiteen.

Hun krever handling fra barne- og familieministeren etter at VG kunne fortelle at barn som trenger helsehjelp må bo isolert i barnevernet.

Det statlige barnevernet mener minst 22 barn ikke får helsehjelpen

FAKSIMILE: VG 26.10.2019.

de har krav på.

– Det haster at dette blir ryddet opp i. Ropstad har ansvar for disse barna og, må sørge for at han selv, kommunalministeren og helseministeren går inn i alle sakene, sier Henriksen, som forklarer at hun vil sende skriftlige spørsmål til Ropstad.

Vil ha svar fra Høie

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp), medlem i familie- og kulturkomiteen, stiller

seg bak Henriksen.

– Det går ikke an å ta så lett på noe så alvorlig. Jeg mener Ropstad og Høie må igangsette strakstiltak, sier Sem-Jacobsen.

Hun fortsetter:

– Men jeg vil også at Høie skal svare for dette på Stortinget, fordi det er et stort helseproblem at barn som trenger helsehjelp blir henvist til noe annet enn nettopp det.

VG har tidligere avslørt hvordan antallet barn som bor isolert i en-tiltak eller alene på institusjon, har doblet seg fra 2014 til 2018.

«Gutten på luftmadrassen» er en av de 22 barna: En 16 år gammel gutt, med omfattende hjelpebehov, som må bo isolert i barnevernet – og i perioder har sovet på en luftmadrass. Gutten bor slik for at kommunen skal spare penger, mener det statlige barnevernet, Bufetat.

Så lenge 16-åringen bor isolert i en barnevernsinstitusjon er det staten som betaler størstedelen av regningen. Hvis gutten skal flyttes til et kommunalt helsetilbud, må kommunen betale mer.

– Kommunene er ikke, med dagens økonomi, i stand til å rydde

opp dette på egen hånd. Her må de øverste ansvarlige lederne sørge for at barna får helsehjelpen de trenger. Alle forvaltningsnivåer har ansvar, sier Henriksen.

Hun påpeker at regjeringen også på sikt må sørge for at samarbeidet mellom kommune, psykisk helsevern og barnevern blir bedre.

Sem-Jacobsen i Senterpartiet beskriver situasjonen som forferdelig:

– At vi rett og slett ikke har et helsetilbud til barna men sender dem til barnevernet ... Jeg har nesten ikke ord.

Bedt om rapportering

De 22 barna skal følges opp av Bufetat, har Ropstad tidligere sagt til VG. Ropstad stiller heller ikke nå krav om strakstiltak.

– Det er Bufetat på lokalt og regionalt nivå som best kan vurdere hvordan dette skal gjøres og hvilke initiativer det er nødvendig å ta opp mot helsetjenesten. Jeg følger naturligvis med på hvordan Bufetat følger opp dette, og har derfor bedt Bufdir om jevnlig rapportering om hvordan disse barnas behov for helsehjelp nå blir fulgt opp, sier Ropstad.

Helseminister Bent Høie sier det samme: Barna skal følges opp av Bufetat.

– Hvis Bufetat ikke får det svaret og den oppfølgingen de har behov for fra kommunene og helsetjenesten, må de umiddelbart varsle fylkesmannen. Så er det min og BFD-ministerens oppgave å gjennomføre de nødvendige endringene som skal til i samarbeidet mellom barnevern og helsetjenesten for at ikke flere barn skal havne i denne situasjonen i fremtiden, sier Høie.

Direktør i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Mari Trommald, har oppgitt til VG at de følger opp etatene:

– Vi har forsikret oss om at etaten gir barna et forsvarlig tilbud og en god oppfølging innenfor de rammene Bufetat kan gi. Samtidig vet vi at noen av disse barna burde hatt et tilbud i tillegg til eller istedenfor en barnevernsinstitusjon.

Direktoratet har sendt ut en lovtolkningsuttalelse der det blir presisert at både Bufetat og kommunen bør klage til Fylkesmannen dersom de mener at barn ikke får riktig helsehjelp.

ANSTRENGT ØKONOMI

TOPPSJEFEN: Direktør i Bufdir, Mari Trommald. Foto: FRODE HANSEN

Bufdir skal komme til unnsetning for barn som trenger hjelp

Av YASMIN SFRINTZERIS og MARIE GOLIMO KINGSRØD

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) innrømmer at de er i en krevende økonomisk situasjon. Samtidig må direktoratet stadig foreta dyre enkeltkjøp av private aktører.

VG har fått tilgang på en epost som ble sendt fra Bufdir til de private aktørene tidligere i år. Der fremkommer det at direktoratet er i en krevende økonomisk situasjon, og har vært nødt til å avlyse en rekke arrangementer.

I en e-post til VG forklarer anskaffelsesdirektør i Bufdir, Magnus Askim, direktoratets økonomiske situasjon slik:

«Økonomisk styring er alltid utfordrende når Bufetat skal levere tjenester som er lovpålagte og der en ikke alltid er kjent med antall barn som trenger hjelp fra det statlige barnevernet. Dette er Bufdir og Bufetat godt vant med,

Dette er saken

● Etter en omfattende kartlegging i alle landets kommuner, har VG avslørt hvordan antallet barnevernsbarn som bor i såkalte enetiltak eller alene på institusjon har mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

● Minst 333 barn har bodd isolert i løpet av disse årene. Kommunene har oppgitt varigheten for 271 tiltak der barn bor alene med ansatte. I 163 av disse tiltakene bodde slik i over ett år. Noen av dem i over seks år.

● Enetiltak regnes som et av de mest inngripende tiltakene i barnevernet. I fjor kjøpte staten enetiltak fra private aktører for mer enn 650 millioner kroner.

og vi har jevnlig dialoger med våre leverandører av barnevernstjenester om riktig bruk av tiltak og om kostnadseffektivisering.»

Uforutsette utgifter tilknyttet pensjon i 2019 var årsaken til de

avlyste arrangementene, ifølge Askim.

Han opplyser videre at Bufetat og Bufdir i løpet av året har hatt samtaler med de private aktørene om hensiktsmessig bruk av tiltak - også i et økonomisk perspektiv.

De siste to årene har enkeltkjøp hos private aktører kostet Bufdir over to milliarder kroner.

- Skal ikke erstatte rammeavtaler

I årsbudsjettet for 2018 skriver direktoratet at dyre enkeltkjøp var en av årsakene til at etaten var i en krevende økonomisk situasjon.

Direktør i Bufdir, Mari Trommald, mener den store andelen enkeltkjøp er en indikasjon på at det er flere barn som har behov for mer og tettere oppfølging enn det som er mulig med dagens rammeavtaler.

Direktører jobber nå med å utvikle innretningen på avtalene med private, opplyser hun.

- Har enkeltkjøpene nærmest erstattet rammeavtalene hos de private aktørene?

- I utgangspunktet skal ikke enkeltkjøp erstatte rammeavtaler. Enkeltkjøp er primært for de

plasseringene der barnets behov ikke dekkes av rammeavtalene. Enkeltkjøp kan også forekomme der hensyn som geografi og manglende kapasitet gjør seg gjeldende. Dette er blant de områdene vi vil se på når vi skal inngå nye avtaler, skriver Trommald i en e-post til VG.

- Hvorfor foretas enkeltkjøp i hovedsak av kommersielle aktører?

- Det er i stor grad kommersielle aktører som leverer tilbud ved forespørsel om enkeltkjøp, og de har større geografisk spredning enn ideelle aktører. Det er også ofte slik at enkeltkjøp handler om barn med sammensatte og komplekse utfordringer - og leverandørene i markedet har ulik kompetanse og erfaringsgrunnlag. Direktoratet opplever generelt blant leverandørene i markedet en vilje til å bidra med tilbud til Bufetats målgrupper, men leverandørene blir brukt ulikt og har

ulik erfaring og kompetanse med tanke på ulike typer utfordringer.

- Betyr disse tallene at Bufetat og Bufdir har gjort seg avhengige av private aktører?

- Private aktører leverer viktige tjenester for oss i dag, men det betyr ikke at bruken ikke kan justeres. Vi har gjort endringer der vi har sett behov for det. Akuttområdet har vi for eksempel anbefalt at regionene

i hovedsak skal drifte selv. Etter en periode med tilpasning håndterer regionene dette i stor grad. Det statlige apparatet er slik sett ikke avhengig av å bruke det private tilbudet over tid. Avtalene gir mulighet til å redusere

kapasiteten hos private, noe som i praksis forutsetter en økt kapasitet i statlige institusjoner, skriver Mari Trommald i en e-post og fortsetter:

- Vi holder nå på å se på fremtidige behov. Av hensyn til markedet vil vi ikke kommentere nærmere på dette.

PSSST!
Etter VGs avsløringer har både statsråd Kjell Ingolf Ropstad og Bufdir påpekt at antallet enetiltak - der barn bor isolert - har blitt kraftig redusert i år. Det er et politisk mål å kutte ned på de dyre enkeltkjøpene hos de private aktørene. Men så langt i år har like mange av oppholdsdøgnene vært enkeltkjøp som i fjor.

Jurist Geir Kjell Andersland.

Direktør Mari Trommald i Bufdir,

Barnevernsbarn tilbringer

langt flere døgn i private institusjoner enn offentlige:

«LUKRATIV BRANSJE»

Av YASMIN SFRINTZERIS og MARIE GOLIMO KINGSRØD

Kun fire av ti døgn tilbringes i statlige barnevernsinstitusjoner. – Når det private institusjonsbarnevernet er så mye større enn det statlige, står vi overfor en betydelig offentlig svikt, mener jurist.

VG har tidligere avslørt at antallet barnevernsbarn som bor isolert i såkalte enetiltak, eller på en institusjon ment for flere, mer enn fordoblet seg fra 2014 til 2018.

Enetiltak er den dyreste formen for omsorg staten kan kjøpe av private aktører.

VG har bedt om innsyn i hvor mange døgn barnevernsbarn bor i private eller statlige institusjoner.

Innsynet avdekker at seks av ti døgn tilbringes i det private institusjonsbarnevernet. De fleste av døgnene er hos kommersielle aktører.

– Offentlige kjøp av private institusjoner er en fare for rettighetsvernet til barn, og da særlig de mest utsatte barna i barnevernet, mener barnevernsforsker og statsviter ved Oslo Met, Asgeir Falch-Eriksen.

Han sier at det private barnevernet lenge vært større enn det offentlige, og at det med Bufetat er blitt skapt et stort marked for private tilbydere. Det mener han er problematisk når barns rettigheter skal innfris av det offentlige.

– Slik det er i dag, er det mye som tyder på at det er en lukrativ bransje for private aktører, mener Falch-Eriksen.

Falch-Eriksen understreker at alle former for barnevernstjenester i realiteten er offentlige, men at det i denne sammenheng er snakk om private tilbydere som staten kjøper tjenester av.

– Manglende satsing

– Når det private institusjonsbarnevernet er så mye større enn det statlige, står vi overfor en betydelig offentlig svikt, sier jurist Geir Kjell Andersland til VG.

Andersland er tidligere statssekretær i Sosialdepartementet og tidligere direktør i Bufetat region vest.

– Det kan tyde på at det statlige barnevernet foretrekker å bruke penger på å kjøpe enkeltplasser i private institusjoner, fremfor å satse mer på å bygge ut gode statlige tilbud, sier Andersland.

Andersland tror at de mange, private tilbydere nærmest er blitt en sovepute for norske barnevernsmyndigheter.

– Det er derfor et prekært behov for langt flere og mer skreddersydde offentlige barnevernsinstitusjoner, sier han.

Regulert i loven

Det har historisk sett vært et stort innslag av private aktører som leverer barnevernstjenester, og dette er regulert i loven, opplyser direktør i Bufdir Mari Trommald.

– Er dette en ønsket situasjon?

– De politiske styringssignalene peker på at vi skal ha en velferdsblanding av både statlig, ideelle og kommersielle aktører. Bufetats regioner må gjøre fortløpende vurderinger av hvilke tjenester som er best, skriver Trommald i en e-post til VG.

– De private leverandørene har vært svært fleksible og slikt sett vært viktig

der kommunene har stilt veldig konkrete krav, skriver hun.

– Klarer det statlige barnevernet å ta vare på alle barn som av ulike årsaker ikke kan bo hjemme?

– Bufetats regioner har bistandsplikt og skal tilby plass i institusjon eller fosterhjem etter henvisning fra kommunene, sier Trommald.

Les hele svaret nederst i saken.

Når Bufetat kjøper institusjonsplasser hos private aktører for barnevernsbarn, kan det skje på to måter:

● **Rammeavtaler** er tidsavgrensede avtaler som går over flere år (gjørne 4 år), og er avtaler om et bestemt antall plasser til en fast avtalt pris. Aktørene får en viss garanti uavhengig av om plassene brukes eller ikke, men kan også sitte med en større risiko dersom barnet krever hjelp utover det rammeavtalen dekker. Disse plassene har den rimeligste døgnprisen i barnevernet.

● **Enkeltkjøp** er enkeltavtaler mellom Bufetat og den private aktøren som inngås for hvert enkelt barn. Disse plassene er de dyreste i barnevernet. Gjennomsnittsprisen inkludert enetiltak er 15 000 kroner i døgnet.

– Som det fremgår ovenfor har det statlige barnevernet i dag dessverre gjort seg avhengig av private aktører, sier tidligere Bufetat-direktør Geir Kjell Andersland.

Han er tydelig på at staten burde ivareta det store flertallet av barnevernsbarn selv.

– Å presse prisene

I mai 2018 ba Stortinget regjeringen om å sikre langsiktige og løpende avtaler med såkalte ideelle barnevernsaktører. Disse er ikke profitstyrte, men jobber for et sosialt formål der overskuddet skal gå tilbake til driften.

I dag har disse 27 prosent av institusjonsmarkedet, og det er et politisk krav at dette skal økes til 40 prosent innen 2025 – på bekostning av de kommersielle aktørene.

Når staten skal inngå rammeavtaler har det de siste ti årene først vært egen anbudsrunde kun for ideelle aktører først.

– Om ikke de ideelle hadde hatt en

egen anbudsrunde, er sjansen stor for at vi ikke hadde hatt noen ideelle aktører på barnevernsfeltet i dag, mener Asbjørn Sagstad.

Han er medlem av arbeidsgruppen i Ideelt barnevernsforum (IB), som er et samarbeidsnettverk for ideelle aktører i barnevernet.

– Anbudsrunder er i seg selv utfordrende – særlig på grunn av det sterke og ofte dominerende økonomifokuset. Det ligger i sakens natur: Konkurransens logikk handler om å presse prisene, sier han og fortsetter:

– Til syvende og sist blir det satt en prislapp på hvert barn. Nærmere «barn på anbud» kan man ikke komme.

Han mener dagens rammeavtaler er for rigide og at det er blitt tydelig at ikke alle barn passer inn da et økende antall har omfattende og komplekse behov som krever andre tiltaksløsninger.

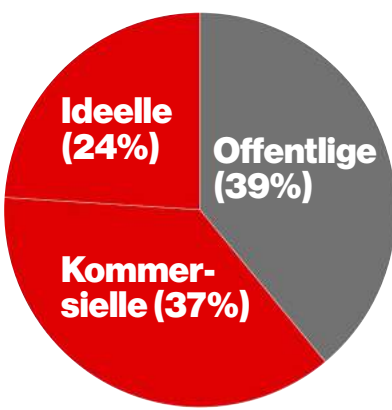
– Bufetat har heller ikke disse plassene selv. Da må de kjøpe av de private – noen mener jo at dette er en ren fallitterklæring, sier han.

Til kritikken fra Andersland skriver direktør i Bufdir, Mari Trommald, følgende i en e-post:

«Jeg støtter Andersland i at det er viktig å ha et sterkt statlig tilbud. På denne måten kan man sikre faglig utvikling av nye tilbud. Når psykisk helsevern har bygget ned og justismyndighetene har bestemt at ungdom skal holdes utenfor fengsel – så har det stilt institusjonsbarnevernet overfor helt nye utfordringer som de tidligere ikke har hatt kompetanse eller forutsetninger for å lykkes med. Det har historisk vært svært varierende kvalitet både i det statlige barnevernet og hos private leverandører. Dette løses ikke i en håndvending. For å møte de nye utfordringene har Bufetat de siste 10 årene hevet kompetansen i sitt tilbud, prøvd ut «pakkeforløp» og iverksatt uttesting av nye behandlingsmodeller. Det har vært betydelig kompetanseutvikling. Det har blitt flere spesialiserte statlige institusjoner slik Andersland etterlyser. Det betyr at det statlige tilbudet er langt bedre rustet og utgjør også en «benchmark» på hvilke krav som skal settes til de private leverandørene. Men det krever en videreutvikling.»

Slik er oppholdsdøgnene fordelt

● 61 prosent er hos private aktører

Grafikk: TOM BYERMOEN